

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi

”Mamma Pappa har ni tid att prata om tankar och känslor?”

En studie om mentaliseringsförmågans utveckling i
samspelet mellan föräldrar och barn

Linda Wiik & Linda Oxblad

Psykologexamensuppsats, Vt 2011

Handledare: Hans Bengtsson

Abstract

A question within the mentalization research today that still remains to be answered is what it is in the interaction between parent and child that is of significance for the child's development of mentalization. The present study therefore aimed to investigate (a) which variables in the interaction between parent and child that has a correlation with the child's mentalization in adult age and (b) how the mothers and fathers contributions within these variables interact in this effect. 25 persons in adult age were interviewed with the AAI (Adult Attachment Interview) and self-assessed the RSI (Relational Support Inventory) to estimate the credible interaction between their parents and themselves in childhood. Results showed that loving from both parents had a connection to higher levels of mentalization in adult age while rejection from both parents showed a negative effect. With regards to the mother a negative correlation between neglect and mentalization was found. Finally the results showed that the mother's interaction with the child was of greater significance in its effect on mentalization in adult age; something that can reflect the greater time spent between mother and child in comparison to the father and child as well as the different parental roles that we often have today.

Keywords: mentalization, attachment, relational support, interaction, Adult Attachment Interview, Relational Support Inventory, Reflective function.

Sammanfattning

En fråga inom mentaliseringsforskningen som fortfarande återstår att bli besvarad är vad det är i samspelet mellan föräldrar och barn som har betydelse för barnets utvecklande av mentaliseringsförmåga. Vidare saknas forskning rörande hur mammas och pappas bidrag samverkar i denna effekt. Följande studie ämnade därför undersöka (a) vilka variabler i samspelet mellan barn och föräldrar som har ett samband med barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder och (b) hur mammas och pappas bidrag inom dessa variabler samverkar i denna effekt. 25 personer i vuxen ålder intervjuades med AAI (Adult Attachment Interview) och fick själva skatta RSI (Relational Support Inventory) för att få fram det troliga samspelet mellan deras föräldrar och dem själva i barndomen. Reflektiv förmåga (RF), vilket är ett mentaliseringsmått, beräknades utifrån resultat i AAI. Resultaten visade att kärleksfullhet från båda föräldrar korrelerade med högre grad av mentaliseringsförmåga i vuxen ålder emedan avvisande från båda föräldrar visade på ett negativt samband. För mamma framkom även ett negativt samband mellan neglekt och mentaliseringsförmåga. Slutligen visade resultaten på att mammas bidrag var mer betydelsefullt i dess effekt på mentaliseringsförmåga i vuxen ålder; något som kan tänkas bero på att mamma och barn ofta spenderar mer tid tillsammans och på de roller föräldraskapet har idag.

Nyckelord: mentalisering, anknytning, relationellt stöd, samspel, anknytningsintervju, Adult Attachment Interview, Relational Support Inventory, Reflective function.

Tack

Ett stort tack till vår handledare Hans Bengtsson vars handledarskap har präglats av både humor och vägledning. Tack för ditt engagemang och din tid! Tack också till Gunvor Stenlund och Eva-Lena Hansson som varit behjälpliga med lokaler för intervjuer, och Ron Scholte som gav oss tillgång till instrumentet RSI. Studien hade inte varit möjlig utan samarbete med andra studenter så tack till Linda, Love, Gisela och Jimmy. Ett tack till varandra anser författarna också vara på sin plats då en stundtals krävande process har haft utrymme för både humor och humör. Otto Wiik, tack för att du stått ut med att varken få kvalitetstid eller kvantitetstid under dessa månader. Slutligen tack till alla deltagare som tagit sig tid att genomföra en krävande intervju och delat med sig av sina erfarenheter.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
<i>Mentalisering</i>	2
<i>Definition och historisk framväxt</i>	2
<i>Närliggande begrepp</i>	4
<i>Mentaliseringsprocessen</i>	5
<i>Mentaliseringsförmågans utveckling</i>	5
<i>Affektspeglingens betydelse</i>	6
<i>Låtsasläge och psykisk ekvivalens</i>	6
<i>Vikten av en lekfull miljö</i>	7
<i>Självets utveckling</i>	8
<i>Vikten av ett språk</i>	9
<i>Mentalisering och anknytning</i>	9
<i>Parental mind-mindedness</i>	11
<i>Mentaliseringsförmåga – Varför är den viktig?</i>	12
<i>Relationellt stöd</i>	14
<i>Vikten av relationellt stöd</i>	14
<i>Den teoretiska modellen</i>	15
<i>Olika dyadiska relationer och hur dessa samverkar</i>	15
<i>Är det viktigast vilken typ av stöd som ges eller vem som ger det?</i>	16
<i>Att mäta uppfattat relationellt stöd</i>	16
<i>Relationellt stöd och dess koppling till anknytning och mentalisering</i>	18
<i>Syfte och frågeställning</i>	18
Metod.....	19
<i>Deltagare</i>	19
<i>Procedur</i>	20
<i>Instrument</i>	21
<i>AAI – Adult Attachment Interview</i>	21
<i>Den troliga relationen - specifika skalor</i>	22
<i>RF- skalan</i>	23
<i>RSI – Relational Support Inventory</i>	23
<i>Statistisk bearbetning</i>	25
Resultat.....	25
Diskussion.....	30

<i>Resultatdiskussion</i>	31
<i>Vilka variabler i samspelet mellan barn och föräldrar har ett samband med barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder?</i>	31
<i>Hur samverkar mammas och pappas bidrag inom dessa variabler i effekten på barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder?</i>	33
<i>Metoddiskussion</i>	35
<i>Studiens validitet</i>	35
<i>RSI</i>	37
<i>Etik</i>	39
<i>Framtida forskning</i>	40
<i>Sammanfattande slutsatser</i>	41
Referenser.....	44

Inledning

Mentalisering är ett begrepp som tycks öka i popularitet och den mentaliseringsbaserade terapin används för behandling av fler och fler diagnoser. Kort kan mentalisering förklaras som en process där vi försöker förstå oss själva och andra genom att koppla beteenden till mentala tillstånd (Bateman & Fonagy, 2008). Att mentalisera innebär också att veta att vi inte säkert kan veta vad andra tänker och känner och hur vi agerar som svar på andras beteenden baseras på gissningar som är påverkade av våra tidiga upplevelser. Den som dominerar fältet kring mentalisering är Peter Fonagy och den forskargrupp som är knuten till honom vilka ser mentalisering som en förmåga som vars grund är medfödd men som är beroende av samspelet med tidiga vårdgivare för att kunna utvecklas.

Forskningen idag är överens om samspelets vikt för mentaliseringsförmågans utveckling och det finns ett belagt samband mellan barnets anknytning och dess mentaliseringsförmåga (Fonagy, Gergely & Target, 2007). Samtidigt tycks många forskare vara överens om att det behövs mer forskning kring vad det egentligen är i samspelet som är viktigt. Med detta som bakgrund ämnar denna studie titta närmare på samspelets variabler vilket görs genom skalor i AAI (Adult Attachment Interview) (Hesse, 2008) som också är det instrument som används för att mäta mentaliseringsförmåga. För att ytterligare försöka bredda förståelsen kring viktiga variabler i samspelet mellan förälder och barn används även instrumentet RSI (Relational Support Inventory) som mäter uppfattat relationellt stöd. Både anknytningsbegreppet och begreppet relationellt stöd används för att undersöka olika aspekter som har relevans för den relation som barnet/tonåringen har/har haft till närstående personer, i huvudsak föräldrarna. Inom RSI-forskningen finns ett intresse för hur relationer inom familjen samverkar vilket väckt en tanke om att det är av intresse att se hur relationen till mamma och pappa samverkar i sin effekt på mentaliseringsförmåga. Inom anknytningsforskningen har en betydande del av forskningen fokuserat på samspelet mellan mamma och barn och det tycks därför finnas ett behov av att undersöka samspelet med båda föräldrarna. Denna studies syfte blir därför att försöka bidra till förståelsen för vilka variabler i samspelet mellan förälder och barn som är viktiga för utvecklandet av mentaliseringsförmåga under uppväxten samtidigt som studien även ämnar bidra till en större förståelse för båda föräldrarnas bidrag och hur dessa samverkar. För att tydliggöra uppsatsens teoretiska grund presenteras inledningsvis bakomliggande teorier och det nutida forskningsläget.

Mentalisering

Definition och historisk framväxt

Begreppet mentalisering växte fram när Fonagy och hans kollegor önskade operationalisera och utveckla Mains begrepp ”metacognitive monitoring” (Slade, 2008). De ställde sig frågan vilken som var kärnförmågan som fanns hos tryggt anknutna individer men som saknades eller var förvrängd hos individer med otrygg anknytning. Det som framkom var det som kom att kallas mentalisering och benämningen skall ha valts för att illustrera att det handlar om en aktivitet, en mental process (Allen, Fonagy & Bateman, 2008).

Allen et al. (2008) beskriver mentaliseringsförmågan som en rad olika processer och menar att det inte finns något annat begrepp som fångar alla dessa processer och därmed kan ersätta detsamma. Detta fångar också svårigheten med att hitta en heltäckande definition av begreppet och olika definitioner tycks fånga olika aspekter.

På ”Mentaliseringsbaserad terapi i Sveriges” hemsida förklaras mentalisering som ”*att ha sitt eget och andras inre i åtanke*” (Mentaliseringsbaserad terapi i Sverige) och detta är en bra utgångspunkt för att förstå innebörden av mentalisering. Men vad innebär det då att ha sitt eget och andras inre i åtanke, och varför gör vi detta?

Bateman och Fonagy (2008, s 188) definierar mentalisering som ”*a focus on mental states in oneself or in others, particularly in explanations of behavior*”. Alltså ett fokus på mentala tillstånd hos sig själv och andra i huvudsyfte att förklara beteenden. Mentala tillstånd innefattar både kognition och affekt, det vill säga både tankar och känslor, och mentaliseringsförmågan innefattar alltså att känna igen och uttrycka både sina egna och andras känslor (Ringel, 2009; Allen et al., 2008). Mentala tillstånd kan exempelvis vara övertygelser, önskningar, känslor och tankar (Bateman & Fonagy, 2008).

För att kunna känna igen mentala tillstånd, både hos sig själv och hos andra, måste vi ha tillgång till mentala representationer av dessa. Dessa mentala representationer har skapats genom tidigare upplevelser och mentalisering är alltså en process som grundar sig i upplevelser tidigare i livet (Bateman & Fonagy, 2008; Allen et al., 2008; Fonagy, Gergely & Target, 2007; Fonagy & Luyten, 2009). Dels är det alltså en förmåga som utvecklas i interaktion med andra, men själva processen sker också i samspel och har både en självreflekterande och en interpersonell aspekt. Dessa i kombination ger barnet en kapacitet att skilja inre från yttre verklighet (Fonagy, 2004; Bateman & Fonagy, 2008).

Att mentalisera är också att inte veta och är till stor del en förmedveten och fantasifull process. Vi måste föreställa oss vad andra kan tänkas ha för tankar och känslor (Bateman & Fonagy, 2008). Fonagy och Luyten (2009, s. 1347) fångar detta när de beskriver mentalisering som

”the imaginative mental activity that enables us to perceive and interpret human behavior in terms of intentional mental states”. Detta gör att mentalisering blir en process som är unik för varje individ eftersom var och en har sin unika föreställningsförmåga som grundar sig i tidigare upplevelser, och som leder till olika slutsatser om mentala tillstånd (Bateman & Fonagy, 2008).

För att skilja på den delen av mentalisering som sker öppet och medvetet och den del som sker omedvetet och tyst finns begreppen explicit och implicit mentalisering (Bateman & Fonagy, 2008). Allen et al. (2008) ger avläsning av kroppsspråk eller ansiktsuttryck som exempel på implicit mentalisering och Lieberman (2000) kopplar intuitionen till samma del av processen. Att mentalisera explicit handlar om den medvetna reflektionen som är möjlig att uttrycka (Allen, Fonagy & Bateman, 2008).

En relativt lättfattlig definition som får med de flesta av ovanstående aspekter av mentaliseringsbegreppet finns att läsa på Svenska nätverket för mentaliseringsbaserad psykologis hemsida (2010):

”att mentalisera är att tänka och känna om tänkande och känslor. Den mentaliserande människan tillskriver andras och egna beteenden mening. Hon gör gissningar om vilka känslor, tankar och intentioner som ligger bakom. Hon förstår också att andra drar slutsatser utifrån hennes eget beteende. Mentalisering är också att fylla i luckorna i samspel med andra, att fantisera om det som inte går att ta på och samtidigt förstå att det är just fantasier, att man aldrig riktigt kan veta till hundra procent”

Sammanfattningsvis kan mentalisering alltså förstås som en både implicit och explicit process där vi försöker förstå oss själva och andra genom att koppla beteenden till mentala tillstånd. Vi är medvetna om att vi inte kan veta säkert och dessa gissningar påverkas av våra tidiga upplevelser.

För att mäta mentaliseringsförmågan hos vuxna finns i dag inte många alternativ. För vuxna finns endast Fonagys RF-skala (reflective functioning) i AAI och testet ”Reading the mind in the eye”. Det senare mäter förmågan att avläsa känslor i ögonen på bilder och skulle därför kunna anses mäta den implicita delen av mentaliseringsförmågan (Fretuck et al., 2009).

I denna uppsats har mentalisering operationaliserats genom RF-skalan i AAI och därför utgår också studien från Fonagys och hans kollegors definition av mentalisering. Dessa definierar mentalisering som:

”a form of mostly preconscious imaginative mental activity, namely, perceiving and interpreting human behaviour in terms of intentional mental states (e.g., needs, desires, feelings, beliefs, goals, and reasons). It is imaginative because we have to imagine what other people might be thinking or feeling – an important indicator of the high quality of mentalization is the awareness that we cannot know what is in someone else’s mind” (Fonagy et al., 2007, s. 288).

Mentalisering är alltså en form av fantasifull mental process, till största delen förmedveten, där mänskligt beteende uppfattas och tolkas mot bakgrund av avsiktliga mentala tillstånd. Processen är fantasifull eftersom vi måste föreställa oss vad andra kan tänkas tänka eller känna. Att vara medveten om att vi inte kan veta är en indikator på en god mentaliseringsförmåga.

Närliggande begrepp

Mentalisering är som synes ett begrepp som innefattar många delar och det är svårt att hitta en entydig definition av begreppet. Förklaringen till detta ligger troligen i att begreppet har vuxit fram ur flera grenar av psykologin och att olika namn tycks ha uppkommit för begrepp som sedan likställs i litteraturen. Exempelvis används mentalisering synonymt med både begreppet ”metacognitive monitoring” och reflektiv förmåga (Ringel, 2009). Forskningen kring hur vi människor förhåller oss till våra egna och andras tankar, känslor och beteenden har pågått under lång tid och det finns flera andra begrepp som ligger nära mentaliseringsbegreppet. Många begrepp har forskats på betydligt längre än mentalisering och begreppen överlappar varandra i viss mån. De begrepp som ligger närmast mentalisering kan anses vara ToM (theory of mind) och empati (Choi-Kain & Gunderson, 2008). Ytterligare en svårighet i sammanhanget är att en liknande oenighet tycks finnas kring hur dessa begrepp skall definieras, och relationen mellan ToM, empati och mentalisering verkar uppfattats olika av olika forskare.

ToM anses av en del skilja sig från mentalisering framförallt genom att ha ett huvudfokus på tankar, till skillnad från mentalisering som innefattar både tankar och känslor (Allen et al., 2008; Rydén & Wallroth, 2008). Det finns olika uppfattningar om vad ToM innebär och i nyare forskning anses det handla om en övergripande förmåga som även innehåller en affektiv komponent (Ketelaars, van Weerdenburg, Verhoeven, Cuperus, & Jansonius, 2010), något som innebär att skillnaden mellan begreppen blir svårare att urskilja. Dock har ToM sitt huvudfokus utåt på andras tankar och känslor medan mentalisering kan anses lägga fokus både på egna och andras tankar och känslor (Allen et al., 2008; Choi-Kain & Gunderson, Ketelars et al., 2010; 2008; Rydén & Wallroth, 2008). På liknande sätt försöker forskare skilja mentalisering från empati och Choi-Kain och Gunderson (2008) menar att empati har ett fokus på andra till skillnad från mentaliseringens inre och yttre fokus. Det finns även forskare som menar att empati handlar om affekt medan mentalisering innefattar både kognition och affekt (Allen et al., 2008). Även begreppet empati har förändrats och i nyare forskning definieras empati som bestående av en affektiv och en kognitiv komponent (Hooker, Verosky, Knight & D’Esposito, 2009).

Mentaliseringsbegreppet har som synes likheter med andra begrepp och skillnaderna dem emellan är inte alltid klar. Detta kan anses vara problematiskt och en tydligare definition av begreppet efterfrågas från flera håll (Allen, 2006; Choi-Kan & Gunderson, 2008)

Mentaliseringsprocessen

För att göra mentaliseringsbegreppet mer begripligt och användbart delar Allen et al. (2008) in begreppet i implicit och explicit mentalisering. Implicit mentalisering sker på ett automatiskt och oreflekterat sätt och är den typ av mentalisering som vi vanligtvis använder oss av. Allen et al. (2008) beskriver den som en intuitiv förståelse som vi har av andra människor samt sociala situationer och används till exempel vid empati, då vi intuitivt, utan att tänka på det, ändrar kroppsställningar och ansiktsuttryck för att visa den andre att vi förstår. Det är även denna typ av mentalisering som sker i snabba konversationer, då det oftast inte finns tid att medvetet reflektera kring den andres eller ens egna mentala tillstånd, utan där ett perspektivtagande måste ske snabbare än på en medveten nivå. Implicit och explicit mentalisering används omväxlande med varandra men det är framförallt den implicita mentaliseringsprocessen som används då vi befinner oss i situationer vi är vana vid. Vid nya situationer, då vi inte kan förlita oss på gammal och omedveten kunskap, kopplas den explicita mentaliseringen in och det är då vi på ett medvetet plan kan reflektera över det som händer. När vi funderar över varför den andra människan vi just haft ett samtal med sa det den gjorde, eller när vi funderar över varför vi själva handlade på ett visst sätt, det är då vi tar explicit mentalisering till hjälp. Explicit mentalisering är ofta kopplad till språket och den hjälper oss att sätta ord på det som händer oss samt skapa en sammanhängande historia. Med hjälp av att medvetet reflektera kring det som hänt kan vi lära oss att hantera nya situationer och vi blir mer flexibla i att kunna lösa problem (Allen et al., 2008). Explicit och implicit mentalisering verkar således ha att göra med två olika kognitiva processer; något som styrks av den forskning som visar att olika hjärnområden är aktiva vid de olika mentaliseringsprocesserna (Fonagy & Luyten, 2009). Vid implicit mentalisering aktiveras bland annat amygdala och basala ganglierna vilket tillhör de mer basala delarna av hjärnan och som processar framförallt sensorisk information. Vid explicit mentalisering används istället områden i frontal-, temporal- och parietalloberna som har att göra med språk och symbolik (Fonagy & Luyten, 2009). Då explicit mentalisering är en mer avancerad process utvecklas denna först vid 4 års ålder medan barnet redan tidigt under sitt andra år har förmåga att använda sig av den implicita (Allen et al., 2008; Fonagy & Luyten, 2009).

Mentaliseringsförmågans utveckling

Mentaliseringsteorin baseras idag till stor del på de tankegångar som förs i forskargruppen kring Peter Fonagy och enligt Fonagy et al. (2007) utvecklas mentaliseringsförmågan hos barn i det samspel som sker mellan föräldrar och barn. Forskargruppen menar därmed att mentaliseringsförmågans utveckling är starkt beroende av den omgivande miljön trots att de inte utesluter även genetiska grunder (Fonagy et al., 2007). Att miljön har betydelse verkar troligt då den longitudinella studien på 1116 tvillingpar gjord av Hughes et al. (2005) visade att barnens

prestationer på ToM uppgifter vid 5 års ålder till 83 % kunde förklaras av miljöfaktorer. Fonagy et al. (2007) menar att vi människor föds med ett mentaliseringssystem som väntar på att bli väckt i samspel med andra och så länge barnet får tillräckligt god stimulans från den omgivande miljön så kommer mentaliseringsförmågan att utvecklas. Vidare tänker de sig att mentaliseringsförmågan utvecklas efter vissa kronologiska steg, och ett barn i en stimulerande miljö kommer steg för steg att få en allt större förståelse kring sina egna och andra människors mentala tillstånd (Fonagy et al., 2007). Då forskargruppen kring Fonagy är den tongivande inom området, samt då denna uppsats valt att använda sig av deras tankegångar som utgångspunkt för arbetet följer här en redogörelse för deras teoribygge.

Affektspeglings betydelse. En viktig förutsättning för utvecklandet av mentaliseringsförmågan är den spegling av affekter som sker mellan förälder och barn. Affektspeglings sker när föräldern genom verbala uttryck samt kroppsliga uttryck såsom ansiktsuttryck speglar de affekter som barnet uttrycker. Ett spädbarn saknar förmåga att själv tolka och förstå sina affekter och det är genom föräldrarnas spegling av dessa som barnet lär sig detta (Fonagy, Gergely, Jurist och Target, 2002; Fonagy et al., 2007; Rydén & Wallroth, 2008). Genom god affektspeglings lär sig barnet att affekter är hanterbara och att känslor är något som kan delas med andra samtidigt som barnet lär sig att dess känslor är dess egna och en känsla av själv skapas. För att denna typ av utveckling ska ske behöver föräldrarnas spegling av barnets affekt vara markerad, det vill säga något skild från den affekt barnet uttrycker. En markerad spegling är när föräldern som svar på sitt barns skrik plockar upp barnet i famnen och har ett bekymrat uttryck i ansiktet. Föräldern säger kanske till barnet ”Men lilla älskling, blev du rädd för ljudet?” och vyssjar barnet i famnen. Föräldern har här speglat barnets känsla av rädsla genom ett bekymrat ansiktsuttryck och genom att benämna affekten men har samtidigt visat att affekten inte tillhör föräldern utan barnet. I en trygg anknytningsrelation sker detta automatiskt och barnet lär sig att känslor är hanterbara, gemensamma men även individuella (Fonagy et al., 2002; Rydén & Wallroth, 2008). Barnet får alltså genom affektspeglings en ökad förståelse för dess egna mentala tillstånd och lär sig samtidigt att andra människor har deras egna inre (Bateman och Fonagy, 2004). Forskning visar att markerad och korrekt spegling av sitt barns affekter har betydelse för barnets förmåga att känna igen samt reglera sina affekter och att det vid mätning vid 2,5 års ålder också har inverkan på barnets förmåga att mentalisera (Fonagy et al., 2007).

Låtsasläge och psykisk ekvivalens. Enligt Fonagys teori kan små barn, men ibland även vuxna, befinna sig i två olika positioner när det gäller deras uppfattning av verkligheten. Den position som det lilla barnet oftast befinner sig i är det läge när det har svårt att skilja på inre och yttre verklighet

och är det läge Fonagy har valt att kalla psykisk ekvivalens. Det lilla barnet likställer i denna position det som händer i dess inre med världen utanför och kan inte ännu förstå att dess tankar bara är tankar och inte en direkt motsvarighet av en reell verklighet; det som händer inuti måste existera utanför och vice versa (Bateman & Fonagy, 2004; Fonagy et al., 2002; Rydén & Wallroth, 2008). När ett barn befinner sig i ett läge av psykisk ekvivalens kan barnet vara säkert på att en annan människa är arg endast på basis av att barnet tror det. Barnet har här svårt att förstå att andra människor har deras egna tankar och att dessa tankar inte nödvändigtvis behöver motsvara barnets (Rydén & Wallroth, 2008). I låtsasläget, vilket är det andra läget det lilla barnet befinner sig i, så ser barnet sin verklighet precis tvärt om och skiljer den inre världen med den yttre. I denna position hör inte ens inre tankar, behov, önskningar och känslor samman med det som sker i den yttre världen och Rydén och Wallroth (2008) menar att en man som förnekar att hans nyss gjorda självmordsförsök har inverkan på hans liv befinner sig i låtsasläge. Det lilla barnet upplever alltså sin värld på två vitt skilda sätt och befinner sig antingen i låtsasläge eller i ett läge av psykisk ekvivalens. Ju äldre barnet blir desto mer integrerade blir dessa två och barnet får en förståelse för att tankar och känslor kan vara representationer. Det är detta Fonagy kallar det reflektiva läget vilket kan ses som första steget mot en förmåga att mentalisera (Bateman & Fonagy, 2004; Fonagy et al., 2002; Rydén & Wallroth, 2008).

Vikten av en lekfull miljö. En sak som verkar vara viktig just för att barnet ska kunna integrera låtsasläge och psykisk ekvivalens är den lekfulla miljö som finns mellan förälder och barn. I en lekfull miljö kan barnet leva ut sin inre värld och där kan barnet känna att dess tankar, känslor, önskningar och övertygelser får plats och blir betydelsefulla. Leken gör att barnet kan spela ut sin inre värld i en skyddad miljö då den skiljer sig från den yttre verkligheten och en vårdgivarens uppgift är att låta barnet få uppleva och testa att leva ut affekter utan att det får konsekvenser för livet utanför. Genom att gå in i leken med barnet och kommentera det som sker så hjälper vårdgivaren barnet att förstå det som finns inuti (Rydén & Wallroth, 2008). Låtsaslek är något som visat sig höra ihop med mentalisering hos barn och i låtsasleken lär sig barnet även förstå andra människors perspektiv (Fonagy et al., 2007). Forskning visar att barn i familjer där en lekfull miljö förekommer mellan vårdgivare och barn snabbare lär sig att mentalisera jämfört med barn som befinner sig i en liknande miljö (Bateman & Fonagy, 2004). Vidare visar forskning på att barn som har syskon som kan leka med dem har lättare för att klara av false-belief test, det vill säga test som mäter om barnen kan förstå att andra inte tänker som dem (Peterson, 2000), och även blinda barn som begränsat ägnar sig åt låtsaslek visar en försening i ToM (Fonagy et al., 2007).

Självets utveckling. För att förstå hur barn utvecklar en ökad förståelse av sig själva och andra försöker Bateman och Fonagy (2004) förklara denna utveckling utifrån en progressiv modell av agentskap. Med agentskap menas den känsla vi människor har av att vi är egna människor med egna mentala och känslomässiga tillstånd samt att de handlingar vi utför mynnar från oss själva. Bateman och Fonagy (2004) menar att den första nivån av självförståelse har att göra med kroppslig agens, och barnet har här börjat greppa att den har en egen kropp med vilken den kan påverka sin fysiska omgivning. Under de första tre månaderna fokuserar barnet på de saker som ger den information om att den existerar kroppsligt och ägnar tid åt att upprepa handlingar där detta bekräftas så som att upprepade gånger sparka till mobilen ovanför huvudet. Samtidigt som den kroppsliga agensen utvecklas hos barnet så får barnet en gryende förståelse av att den är en social varelse som lever i interaktion med andra. Bateman och Fonagy (2004) kallar detta att barnet börjar se sig som en social agent och menar att barnet i interaktion med vårdgivaren ser att dess beteende i förhållande till vårdgivaren kan påverka hur vårdgivaren handlar och även vilka känslor den kommer att uttrycka. I forskning så har detta visat sig i att barnet efter tre månaders ålder mer och mer går från att ha fokuserat på handlingar som har att göra med den själv som en kroppslig entitet till handlingar som har påverkan på deras vårdgivare (Bateman & Fonagy, 2004). När barnet blir runt 8-9 månader sker mycket i dess kognitiva och sociala utveckling och den börjar interagera på ett nytt sätt genom att till exempel se på föräldrarnas reaktioner i nya situationer för att få information om hur den nya situationen ska hanteras, imitera sin förälders handlingar samt styra föräldrarnas uppmärksamhet genom till exempel pekning (Fonagy et al., 2002). Barnet har erhållit så kallad teleologisk agens och har nu börjat förstå att handlingar kan vara målinriktade och att det finns olika sätt att nå sina mål. Detta visar sig bland annat i att nio månaders bebisar blir förvånade när de ser att en person som vill uppnå ett mål, gör detta på ett fysiskt omständigare sätt än nödvändigt (Bateman & Fonagy, 2004). Trots detta har barnet ännu inte förstått att handlingar drivs av intentioner och viljor och har ännu inte uppnått intentionell agens, där barnet får insikt i att det själv och andra är intentionella och rationella varelser som handlar utifrån önskningar. Barnet har alltså i den teleologiska agensen begränsad förståelse för det som finns under ytan eller inom människor och tolkar saker utifrån vad den ser. Utvecklingen mot den intentionella agensen sker under barnets andra år och barnet börjar få en uppfattning av att människor kan ha önskningar som skiljer sig från dess egna. Vid 3-4 års ålder intar barnet mer och mer den representationella agensen och börjar kunna förstå att tankar och önskningar är något som finns inom oss och som inte behöver ta sig i uttryck i handling (Bateman & Fonagy, 2004). Vid 4-5 års ålder har detta utvecklats till att barnet börjar förstå att andra människor inte uppfattar världen exakt så som det, något som visar sig i att barn i denna ålder börjar kunna klara av false-belief uppgifter. Fonagy et al. (2002) ser detta som att

barnet nu utvecklat en förmåga att mentalisera då den förstår sig själv och andra människor utifrån mentala tillstånd såsom till exempel intentioner och önskningar.

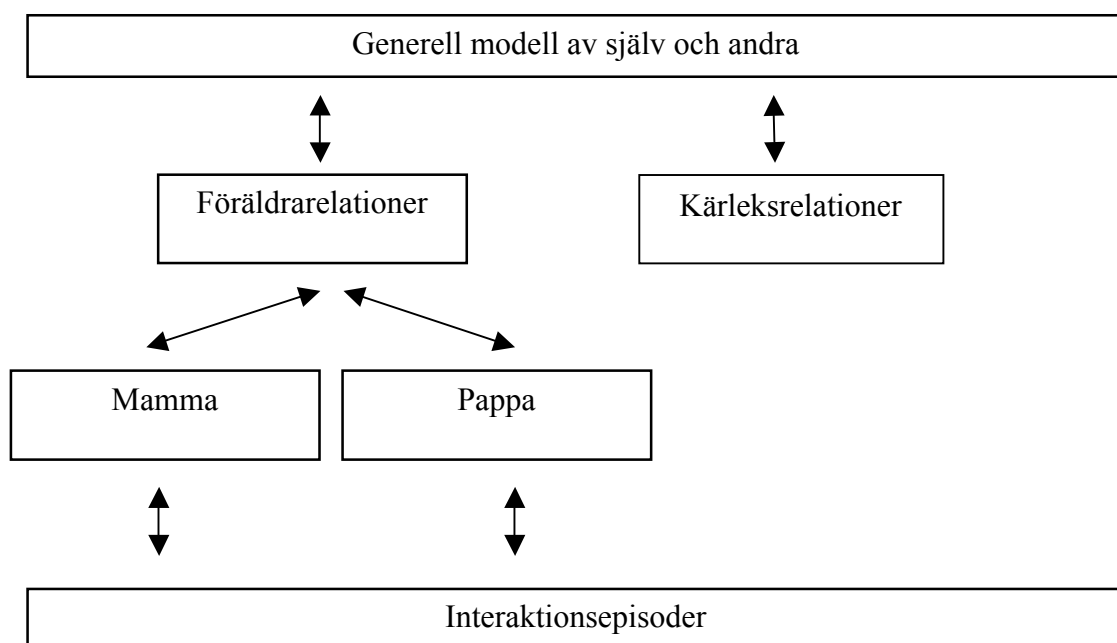
Vikten av ett språk. Språk har visat sig vara viktigt för utvecklingen av mentaliseringsförmåga och det finns idag övertygande forskning som visar att språkutveckling är något som är prediktiv för mentalisering (Fonagy et al., 2007). I en studie av Comte-Grevais, Giron, Soares-Boucaud och Poussin (2008) på barn med språksvårigheter fann forskarna att barnets förståelse för ToM löpte parallellt med språkförståelse och de studier på döva barn som haft begränsad möjlighet till ett språk rörande mentala tillstånd visar att de har en försening eller till och med oförståelse av denna förmåga (Fonagy et al., 2007). Av forskningen att döma verkar det alltså som att språk är en nödvändighet för att ToM ska utvecklas på ett adekvat sätt.

Särskilt viktigt verkar vara att under barndom få samtala om mentala tillstånd och genom språket kan barn ingå i samtal med andra och kan på så sätt få bättre förståelse hur andra människor tänker och känner (Fonagy et al., 2007; Harris, de Rosnay & Pons, 2005; Peterson, 2000). Varför språk och mentalisering är så starkt sammanbundna vet forskarna inte idag men det spekuleras i om det kan vara så att språket hjälper barnet att formulera sina egna behov och övertygelser och att konversationer med andra gör att vi blir påminda om att även andra människor har behov, övertygelser och intentioner (Fonagy et al., 2007). Genom ett välutvecklat språk får barnet lättare insikter i andra människors inre liv och deras språkliga förmåga förbättras genom konversationerna. Detta leder till en mer utvecklad språklig förmåga vilket i sin tur leder till att det blir lättare att ha konversationer med andra. Det verkar alltså som att språket kan hjälpa barnet att sätta igång det hjul som gör att de får större och större insikter i andra människors tankar, känslor och intentioner (Fonagy et al., 2007).

Mentalisering och anknytning

Anknytning kan beskrivas som den relation ett barn har till en eller flera personer som har känslomässig relevans för barnet och som barnet söker trygghet, tröst och beskydd hos. Relationen är alltså av speciell art för barnet och vid separation från en anknytningsperson upplever barnet obehag (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Risholm Mothander, 2006). Barnet utvecklar under barndomsåren normalt anknytningsrelationer till flera personer och samspelet i dessa relationer kommer att utvecklas till inre arbetsmodeller rörande sig själv och andra. En inre arbetsmodell kan sägas vara en modell för hur samspel med en anknytningsperson normalt brukar te sig och hjälper barnet att förstå anknytningspersonens känslor och beteenden samtidigt som barnets egna känslor, tankar och anknytningsbeteende regleras. Inre arbetsmodeller skapas framförallt när anknytningssystemet är aktiverat, som då barnet upplever sig vara utsatt för fara, och

anknytningspersonens agerande gentemot barnet i dessa situationer kommer att påverka hur barnets modell av andra kommer se ut. Låt oss säga att om föräldern, när barnet är skrämt och söker sig till föräldern, har som vana att ignorera barnet, så kommer barnet troligtvis skapa sig en modell av föräldern som någon ej värd att söka tröst hos. Barnets modell av sig själv kommer också formas i denna relation och kommer kanske innefatta att barnet inte ser sig själv som någon att lägga vikt vid. I en trygg anknytningsrelation känner barnet sig tryggt i att föräldern är pålitlig i att den kan hjälpa till att hantera en farofylld situation och barnet kan här lägga mer energi på att utforska sin omgivning. Då barnet ofta har flera anknytningsrelationer, till exempel en till mamma och en till pappa, så kan modellerna av sig själv och andra se olika ut beroende på hur samspelet mellan barnet och anknytningspersonen ser ut. Anknytningsrelationer kan ses som hierarkiskt ordnade och kan förstås utifrån nedanstående modell:

Figur 1: Modell av den hierarkiska organiseringen av inre arbetsmodeller. (Broberg et al., 2008, s. 133.)

Längst ner i modellen ligger interaktionsepisoderna och de är de episoder som ligger till grund för den bild eller modell av samspelet som barnet bygger kring en viss person. Barnets första relationer är normalt de till sina föräldrar och de är först skilda åt för att sedan med tiden komma att integreras till en, nämligen den modell som har att göra med föräldrarelationer. Är det så att en av dessa relationer har varit primär, så kommer denna också att till större del att påverka den modell som barnet skapar av relationer till föräldrar. Modellen av föräldrarelationer kommer med tiden att generaliseras till en generell modell av själv och andra, vilket kommer påverka de andra relationerna som barnet sedan har till andra människor i form av till exempel kärleksrelationer och nära vänskapsrelationer. Dessa i sin tur kommer också att reciprokt påverka den generella modellen

av själv och andra och modellen visar att våra tidiga relationer kommer att påverka hur våra nya ser ut men att nya erfarenheter samtidigt kan göra att gamla modeller omformas (Broberg et al., 2008).

Forskning visar att våra inre arbetsmodeller generellt sett är stabila över tid och att denna stabilitet är starkare ju längre tid modellen funnits. Vidare är anknytning något som verkar överföras mellan generationer och en metastudie av van IJzendoorn (1995) fann att den anknytning föräldern hade till 75 procent överrensstämde med den anknytning dess barn sedan fick. Enligt Bateman och Fonagy (2004) är de inre arbetsmodellerna ett system som hjälper personen att predicera sitt eget och andras beteende då arbetsmodellerna är generaliserade modeller över andra människor och dess egna önskningar, intentioner, övertygelser och känslor.

Forskning idag visar att anknytning är kopplat till mentalisering och att en god anknytning kan kopplas till utvecklandet av mentaliseringsförmåga hos barn. Studier rörande ToM hos barn visar relativt genomgående att barn med en trygg anknytning har lättare för att klara dessa uppgifter tidigare jämfört med otryggt anknutna barn (Fonagy et al., 2007). I en studie på fem och ett halvt åringar, gjord av Fonagy, Steele, Steele & Holder (1997, refererad i Fonagy, Target, Steele & Steele, 1998), mättes anknytning till modern vid tolv månaders ålder och det visade sig att trygg anknytning predicerade att barnet skulle ha lättare för att klara av en belief-desire uppgift jämfört med otrygga barn, då 82 % av de tryggt anknutna barnen klarade uppgiften jämfört med 54 % av de otryggt anknutna. Forskarna tittade även på relationen till pappan vid arton års ålder och fann att även denna predicerade om barnet senare skulle komma att lösa uppgiften.

Parental mind-mindedness. Något som visat sig viktigt för utvecklandet av ett barns mentaliseringsförmåga är det som kommit att kallas parental mind-mindedness. Parental mind-mindedness kan sägas vara en del av föräldrarnas mentaliseringsförmåga då den handlar om föräldrarnas förmåga att mentalisera kring sitt eget barn. När en förälder uppvisar mind-mindedness gentemot sitt barn så kan den reflektera över att barnet har ett eget inre med dess egna intentioner och önskningar och kommunicerar detta samtidigt till barnet. Genom denna kommunikation lär sig barnet förstå att de känslor och tankar den har inom sig hör ihop med dess handlingar vilket även gör att den kan lära sig förstå att andra människor har inre mentala tillstånd såsom intentioner och önskningar (Fonagy et al., 2002). I en studie av Meins et al. (2002) fann forskarna att moderns mind-mindedness gentemot sitt barn vid sex månaders ålder kunde predicera barnets mentaliseringsförmåga mätt med ToM vid fyrtiofem och fyrtioåtta månaders ålder. Att föräldrarnas mentaliseringsförmåga är något som är viktigt har även visat sig i studier där en koppling mellan en blivande förälders förmåga att beskriva sin egen barndom på ett reflektivt sätt och barnets senare trygga anknytning finns (Sharp & Fonagy, 2008). Forskningsläget idag ser därför ut att ha hittat en koppling mellan anknytning och senare mentaliseringsutveckling hos barnet men vilka aspekter i

samspelet mellan förälder och barn som är viktiga för denna utveckling är ännu oklart (Fonagy et al., 2007). Fonagy et al., (2007) spekulerar om det kan vara så att en trygg anknytning hos föräldern kan göra föräldern friare att utforska sitt eget ”mind” och därmed även barnets, något som de menar kan fungera underlättande för utvecklandet av mentaliseringsförmåga hos barnet. Fonagy et al., (2007) tänker sig också att en trygg anknytning gör det lättare för barnet att lära sig av föräldern då barnet inte behöver lägga energi på att upprätthålla anknytningen. I en trygg anknytning där föräldern speglar barnet och samtalar kring dess eget och andras mentala tillstånd får barnet hjälp i att utveckla en explicit, och ofta verbalt uttryckt, ToM. Då barn som lever under missförhållanden ofta har svårare för att mentalisera spekulerar Fonagy et al., (2007) om det kan vara så att den reflektiva kommunikationen mellan förälder och barn uteblir i dessa relationer och att barnet därför har svårare för att förstå sitt eget och andras inre.

Forskning som tittat på de hjärnprocesser som är igång vid mentalisering visar att när anknytningssystemet är aktiverat, som då barnet upplever sig vara utsatt för fara, så deaktiveras de områden i hjärnan som har att göra med mentalisering (Bartels & Zeki, 2000; 2004). Vad detta tyder på är alltså att en otrygg anknytning försvårar för mentalisering hos barnet då områden i hjärnan kopplade till mentalisering inhiberas.

Mentaliseringsförmåga – Varför är den viktig?

Mentaliseringsförmågan är en grundläggande mänsklig förmåga som underlättar samspel med andra människor. När vi mentaliserar gör vi andra människors handlingar förutsägbara och meningsfulla och världen runt omkring oss blir lättare hanterlig och lättare att förstå. Mentalisering gör att vi i interaktioner med andra människor kan anpassa vårt beteende så att mötet fungerar på ett smidigt och för oss ett för det mesta önskvärt sätt samtidigt som det gör våra upplevelser med andra djupare och livet blir mer meningsfullt (Fonagy, Target, Steele & Steele, 1998).

Utifrån den argumentering som förs av forskare inom området ser det ut som att mentalisering är något vi människor kan utveckla så länge miljön runt omkring oss är tillräckligt stimulerande. Tidig stimulering sker oftast av den primära vårdgivaren genom spegling, lek och språk, något som gör att barnets bild av sig själv och andra får djup i form av en förståelse för intentioner, känslor, önskningar och föreställningar (Fonagy et al., 2002). Forskning på borderline patienter visar att denna patientgrupp har svårigheter i mentalisering (Fisher-Kern et al., 2010; Fonagy, Luyten och Strathearn, 2011) och Fonagy et al. (2011) menar att detta kan bero på att patienterna växt upp i en miljö där det funnits bristfällig mentalisering och fokus på inre mentala tillstånd eller att mentaliseringen hos dessa patienter, och då isär de som varit utsatta för övergrepp och vanvård, inhiberas då det för patienten vore för smärtsamt att mentalisera kring förövarens intentioner. Fonagy et al. (2011) menar att anknytningen spelar stor roll här och att anknytningssystemet lätt

aktiveras hos dessa patienter vid stress; något som deaktiverar områden i hjärnan kopplade till mentalisering.

Mentalisering har också visat sig vara kopplat till andra typer av personlighetsstörningar såsom antisocial personlighetsstörning (Fonagy & Bateman, 2008). Fonagy och Bateman (2008) menar att individer med antisocial personlighetsstörning komorbid med borderline personlighetsstörning har ett lättaktiverat anknytningsystem och att de går in i ett förmentalistiskt sätt att tolka världen när detta sker. Författarna menar att personer med denna typ av problematik kommer att tolka sin värld utifrån psykisk ekvivalens, låtsasläge och teleologisk agens och att allt detta sammantaget gör den inre världen kaotisk för dessa individer och att de med detta får svårt att leva i ett fungerande samspel med andra människor (Fonagy och Bateman, 2008).

Som beskrivits tidigare är affektreglering och mentalisering tätt sammanknutna och det har idag hittas samband mellan alexitymi och mentalisering. I en studie av Moriguchi, Ohnishi, Lane, Maeda, Mori, Nemoto et al. (2006) fann forskarna att personer med alexitymi, det vill säga personer som har svårt att känna igen och reglera affekter, hade svårare för att mentalisera än personer som var icke-alexityma. Det verkar således som att samband finns mellan affektmedvetenhet, affektreglering och mentalisering men att det idag är svårt att säga något om kausalitet (Moriguchi, 2006). Mentalisering och affektmedvetenhet utvecklas båda genom spegling och lek med den primära vårdgivaren i en trygg anknytningsrelation och saknas denna får barnet svårt att förstå sina och andras känslor, tankar och intentioner. (Mohaupt, Holgersen, Binder & Høstmark Nielsen, 2006).

Mentaliseringsförmåga verkar vara något som går i arv och i en studie gjord av Harris et al. (1989, refererad i Fonagy et al., 1998) fann forskarna att moderns mentaliseringsförmåga mätt genom Reflektiv Förmåga (Reflective Functioning) i AAI innan barnet var fött kunde predicera barnets anknytning vid tolv månaders ålder men även mentalisering vid 5,5 års ålder. En god mentaliseringsförmåga hos modern var kopplat till trygg anknytning hos barnet samt att barnet hade lättare för att klara av uppgifter som mäter mentalisering. Studien visade två intressanta fynd då mammans mentaliseringsförmåga kunde predicera barnets mentalisering på ett direkt sätt men även via anknytning. Enligt Fonagy et al. (1997, refererad i Fonagy et al., 1998) så kan det tänkas att moderns mentaliseringsförmåga påverkar anknytningsrelationen men även andra saker i interaktionen mellan moder och barn, såsom hur mycket tid som ägnas åt låtsaslek, vilka typer av konversationer som förs och hur disciplineringen ser ut. Således visar studier på att mentalisering och anknytning är något som går i arv och att tidiga interventioner behövs för att bryta denna cirkel. En studie som styrker detta argument är den studie gjord av Fonagy et al. (1994, refererad i Fonagy et al., 1998) som visar på att god mentalisering hos en mamma som varit utsatt för deprivering som

barn troligare fick ett tryggt anknytet barn jämfört men en mamma som upplevt deprivering som barn men som saknade denna förmåga.

Sammantaget är mentaliseringsförmågan en viktig mänsklig färdighet för att få sammanhang och meningsfullhet i sitt liv. Personer som har bristande mentaliseringsförmåga har svårt för att få ihop sig själv och sin omvärld, något som kan resultera i svårigheter med mellanmänskligt samspel, att reglera sina affekter samt psykopatologi. Då mentaliseringsförmågan är en förmåga som ständigt utvecklas är det viktigt att finna de variabler i samspelet mellan oss människor som har betydelse för att denna färdighet ska kunna utvecklas.

Relationellt stöd

Begreppet ”relationellt stöd” (Relational support) används inom forskning på tonåringar och samband har hittats mellan det relationella stöd som tonåringen får och hur denne mår, fungerar och anpassar sig (Branje, van Aken & van Lieshout, 2002; Scholte, van Lieshout & van Aken, 2001; van Aken, van Lieshout, Scholte & Branje, 1999). Vad innebär då relationellt stöd? Van Aken et al. (1999) definierar relationellt stöd som det stöd tonåringen får från sina dyadiska relationer. En dyadisk relation innebär en relation mellan två personer, som till exempel mellan pappa och barn, eller mamma och barn. En relation definieras av samma författare som ömsesidigt beroende interaktionssekvenser. En interaktion menar dessa forskare är det faktiska beteendet som uppstår mellan två människor, medan en relation är beroende av hur båda parter handlar i och tolkar situationen. Relationen blir därför ömsesidigt beroende av båda parter. Genom denna definition blir det möjligt att skilja dessa dyadiska relationer både från interaktioner och från familjeprocesser (van Aken et al., 1999).

Vikten av relationellt stöd

Liksom anknytningsforskningen menar även forskargruppen kring relationellt stöd att det inte råder något tvivel om att familjemedlemmar är en viktig källa för stöd genom livet (van Aken et al., 1999). Studier har visat att stödet från nära relationer är en av de viktigaste prediktorerna för tonåringens anpassning (Scholte et al., 2001; Branje et al., 2002). Andra uttrycker det som att stödet som fås från familjen, i synnerhet från föräldrarna, är kritiskt för utvecklandet av ”sense of support”, känsla av stöd. Denna förmåga ligger sedan till grund för personens möjligheter att skapa och upprätthålla stödjande relationer (Sarason, Pierce, Bannerman & Sarason, 1992). Det har visat sig att det är vanligt att uppfatta liknande stöd från nära relationer och att de individer som skattar sitt relationella stöd lågt generellt också uppvisar större anpassningssvårigheter (Scholte et al., 2001). Hartup (1999) visar dock på behovet av vidare forskning inom detta område. Det råder

visserligen lite tvivel om att relationer spelar en roll för utvecklingen av flera aspekter av identitet, självmedvetenhet, sociala kompetenser, men de exakta domänerna och mekanismerna är svåra att specificera.

Den teoretiska modellen

Baserat på tonåringen och det faktum att denna period är en tid i livet då individen konfronteras med olika utvecklingsuppgifter har en teoretisk modell utvecklats. Utvecklingsuppgifter definieras av Bates (1987) som de uppgifter som människan konfronteras med genom livet och som hon måste lösa eller anpassa sig till. Dessa uppgifter uppkommer ur biologiska möjligheter eller restriktioner, nya krav eller möjligheter från omgivningen, eller från personliga val (Baltes, 1987). Exempel på dessa utvecklingsuppgifter för tonåringen är att bli oberoende känslomässigt från sina föräldrar, skapa en personlig etik och uppnå ett socialt ansvarstagande beteende. Olika perioder i livet har olika utvecklingsuppgifter (Seiffge-Krenke & Gelhaar (2008). För att kunna lösa dessa uppgifter kan individen ta hjälp av kognition (tankar), beteende, upplevelser av affekt (känsla) och målorientering. Inom vart och ett av dessa fyra områden kan tonåringen få hjälp av det stöd som relationer kan ge.

Modellen har fyra dimensioner med stödfunktioner som är kopplade till dessa fyra områden. Den första dimensionen är kvalitet på information (motsatt undanhållande av information), och hör till den kognitiva dimensionen. Den andra är kopplad till beteende och kallas respekt för autonomi (motsatt gränssättande). Värme (motsatt fientlighet) är den tredje dimensionen och hör ihop med upplevelse av affekt. Den sista dimensionen är sammanfallande mål (motsatt av motsatt mål), och hör samman med dimensionen målorientering (van Lieshout, Cillessen & Haselager, 1999). Modellen och instrumentet innehåller också ytterligare en dimension, acceptans, som visar relationens generella karaktär och studier har bekräftat validiteten hos denna modell (Scholte et al., 2001). För varje dimension som tonåringen kan ta till hjälp för att lösa sina utvecklingsuppgifter kan alltså det stöd som kommer från relationer antingen öka eller minska möjligheterna för tonåringen att nå en lösning av uppgiften.

Olika dyadiska relationer och hur dessa samverkar

Ett annat sätt att conceptualisera relationellt stöd är att koppla stödet till vem som ger det (Scholte et al., 2001). Olika dyadiska relationer i tonåringens nätverk anses spela viktiga roller för dennes utveckling och anpassning. De fyra viktigaste givarna/relationerna anses vara mamma, pappa, syskon och nära vän (Scholte et al., 2001) och det föreslås att dessa relationer kan samverka på tre olika sätt i effekten på tonåringens utveckling. För det första kan effekten vara delad, och skilda men liknande bidrag ges till effekten på tonåringens utveckling. Relationerna kan också ge

komplementära bidrag och en relation tillför då något som är skilt från andra relationers bidrag. Slutligen kan också relationer ha konkurrerande effekter på tonåringens utveckling, det vill säga en relation kan ge ett positivt bidrag till utvecklingen medan en annan ger ett negativt bidrag (van Aken et al, 1999).

Vad är viktigast; vilken typ av stöd som ges eller vem som ger det?

Scholte et al. (2001) kombinerar i sin senaste forskning funktioner/områden av stöd och olika stödjande relationer då båda antas vara avgörande för effekten av stödet och bör kombineras för att ge störst förståelse. När olika relationer/givare klumpas ihop innebär det att de goda effekter som kan fås av enskilda relationer kan döljas av kontrasterande eller neutraliserande effekter från andra relationer. Att å andra sidan inte skilja ut olika funktioner/områden anses på samma sätt innebära en risk att missa intressanta skillnader mellan dessa (Scholte et al., 2001). Detta har bekräftats i forskning och modeller som kombinerar relation/givare och område/funktion har visat sig bäst förklara variansen i anpassning hos barn och ungdomar (Scholte et al., 2001). De dimensioner av relationellt stöd som tycks vara oberoende av vem som ger det är sammanfallande av mål och respekt för autonomi. Gällande dessa områden tycks det viktiga vara att tonåringen får detta relationella stöd, inte vem som ger det. De övriga faktorerna har visat sig vara kopplade till en eller flera givare/relationer (Scholte et al., 2001). Studier har även visat att lågt stöd från den ena föräldern, oavsett dimension, bara kan kompenseras med stöd från den andra föräldern (van Aken et al., 1999). Varken modeller som endast tittar på område/funktion respektive relation/givare eller modeller som kombinerar detta har testats speciellt mycket empiriskt och mer forskning på området kan bidra med viktig kunskap. Det föreslås att relationen till nyckelpersoner skall jämföras för att hitta mönster när det gäller stöd från olika givare (Scholte et al., 2001).

Att mäta uppfattat relationellt stöd

För att mäta relationellt stöd används självskattningsformuläret RSI (Relational Support Inventory) och personen får skatta det uppfattade stödet från varje person i sitt nätverk separat. Forskning har visat att det är svårt att mäta stödet från familjen som helhet och att den typen av mått får låg validitet (Cook & Kenny, 2006). Många forskare har ställt sig frågan om familjen består av en samling individer eller om systemet är större än summan av delarna (Manders et al., 2007). Cole och Jordan (1989) beskriver familjen som ett system bestående av en rad subsystem som kan skilja sig från varandra, medan Cook & Kenny (2006) menar att familjen som helhet är en abstraktion som egentligen inte finns. Samma forskare anser att familjesystemet som måttenhet saknar den specificitet som behövs både för kliniska och forskningssyften och dessa förespråkar riktade

relationsmått, av den typ som finns i RSI, som exempelvis ”min mamma tar hand om mig”, där det framgår vem i relationen som ger stöd till vem.

Men vad är det egentligen som mäts med instrumentet RSI? I tidiga studier av uppfattat relationellt stöd visade det sig finnas en skillnad mellan de faktiska interaktionerna (beteendena) som skedde i de dyadiska relationerna och det stöd som uppfattades (van Aken et al., 1999). I en studie undersökte Branje et al. (2002) de olika bidragen till det uppfattade relationella stödet och fann en mottagareffekt, en givareffekt, en relationseffekt och en familjeeffekt; något som även bekräftats av senare studier (Menders et al, 2007).

Givareffekten anses inte ha blivit speciellt uppmärksammasad men det tycks troligt att den som ger stödet kan ha karaktärsdrag eller beteenden som påverkar hur mottagaren uppfattar stödet i relationen. Den gemensamma uppfattningen om familjen som helhet, även kallad familjeeffekten, visade sig också påverka hur mottagaren uppfattade det relationella stödet i specifika dyadiska relationer. Relationseffekten syftar på den specifika matchningen mellan givare och mottagare, det vill säga den del av det relationella stöd som är specifikt för just den dyadiska relationen och som är ömsesidigt beroende av givare och mottagare (Branje et al., 2002). Även inom anknytningsforskningen har det uppmärksammasats att relationen till mamma respektive pappa kan skilja sig åt gällande anknytningsstil (Cook, 2000). Det anses ibland att detta säger emot hypotesen om inre arbetsmodeller som generaliserats över olika relationer och att relationen blir en effekt både av mottagaren och av den miljö som dennes inre arbetsmodell används i (Cook, 2000). Mottagareffekten innebär den varians i det uppfattade relationella stödet som förklaras av faktorer hos den som gör skattningen. Denna effekt kan anses ha fått mest uppmärksamhet och har i den tidiga forskningen på relationellt stöd kopplats till personlighet (van Aken et al., 1999).

I senare forskning har det faktum att det är vanligt att skatta det uppfattade relationella stödet på liknande sätt generellt över nära relationer (exempelvis mycket stöd från både mamma, pappa, syskon och nära vän) kopplats till hur individen tolkar situationer, men också till beteende. När samspelet mellan förälder och barn är sådant att upplevelser av hur goda relationer skapas saknas kommer barnet inte att ha möjlighet att lära sig de beteenden som behövs för ett gott samspel med andra. Den förklaring som fokuserar på att det handlar om hur tonåringen uppfattar det stöd som fås från relationer baseras på Bowlbys (2005) inre arbetsmodeller och tanken är att individens uppfattning om relationen påverkas av de internaliserade tidiga upplevelserna. Sarason, Pierce och Sarason (1990) uttrycker det som att individens ”sense of support” (känsla för stöd) baseras på dennes tidiga upplevelser, särskilt i relation till föräldrarna. Den första alltså inriktad på beteende och den andra på tolkning och därför är det också möjligt för dessa att existera samtidigt. Mer forskning behövs för att titta på sambandet mellan uppfattat stöd och det stöd som verkligen getts (Scholte et al., 2001).

Sammantaget är det alltså av intresse att både titta på område/funktion och givare/relation för att utröna hur dessa står i förhållande till varandra. Vidare finns det fog för att titta på och jämföra relationerna till båda föräldrarna då det finns studier som visar att dessa är samstämmiga, men också studier som visar att de kan skilja sig åt. Att mäta det stöd som barnet får i relation till sina föräldrar är komplicerat då detta tycks påverkas både av den som ger det, den som får det, den specifika relationen och hela familjen som system.

Relationellt stöd och dess koppling till anknytning och mentalisering

Relationellt stöd är ett begrepp som har utvecklats och som används inom sociologisk forskning och familjeforskning. Genom sökning i databaser såsom Psycinfo på sökorden ”relationellt stöd” och ”mentalisering” kan konstateras att studier som kopplar samman relationellt stöd med detta begrepp tycks saknas. I denna uppsats anses det vara av intresse att sammanföra begreppen och undersöka eventuella samband då de domäner som det relationella stödet riktar sig mot (kognition, affekt, beteende och målorientering) har stora likheter med delarna i mentaliseringsbegreppet. Vidare finns en stark koppling mellan mentaliseringsförmåga och anknytning och då även relationellt stöd fokuserar på vikten av nära relationer, i huvudsak till vårdnadshavare, så bär det många likheter med anknytningsbegreppet. Forskningen kring båda begreppen kopplar ihop de tidiga relationerna med framtida utveckling, anpassning och mående men är överens om att tillräcklig kunskap om vad som behöver ske i dessa relationer saknas. Gemensamt för forskningen kring både anknytning och relationellt stöd är också ett intresse för hur stödet från relationen internaliseras och påverkar individens möjligheter att kunna interagera med andra på ett funktionellt sätt.

Syfte och frågeställning

Forskningen idag är överens om vikten av ett gott samspel med tidiga vårdnadshavare för utveckling av mentaliseringsförmåga (Fonagy et al., 2007; Fonagy et al., 1999). Det finns i dag resultat som visar att barnets anknytning är kopplad till utvecklingen av en god mentaliseringsförmåga (Fonagy et al., 2007; Fonagy et al., 1999) men det är i liten utsträckning undersökt vilka variabler i samspelet som är av särskild vikt för att barnets skall kunna utveckla sin förmåga att mentalisera (Fonagy et al., 2007). På basis av detta har denna uppsats som sitt första syfte att utforska vilka variabler i samspelet mellan barn och förälder som kan vara viktiga för barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder. För detta syfte används skalor ur AAI som fångar den troliga relationen, samt relationellt stöd (van Aken et al., 1999) som har naturliga kopplingar till både anknytnings- och mentaliseringsbegreppet. Författarna önskar genom dessa instrument påbörja en närmare undersökning av vad i samspelet mellan föräldrar och barn som kan vara av vikt för att

barnets mentaliseringsförmåga ska utvecklas. Då tidigare forskning kring sambandet mellan de aktuella variablerna i samspelet och mentaliseringsförmåga saknas ställs inga hypoteser. Forskningen kring anknytning kan även anses vara i skev i den bemärkelsen att fokus i huvudsak har legat på samspelet mellan mamma och barn och studiens andra syfte är därför att studera samspelet med varje förälder separat. Med inspiration från forskningen på relationellt stöd och dess intresse för hur relationer samverkar i fråga om det givna stödets effekter (Van Aken et al., 1999) syftar studien slutligen till att titta på hur bidragen från mamma och pappa samverkar i sin effekt på barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder.

Studiens frågeställningar är:

1. Vilka av de samspelsvariabler mellan barn och föräldrar som mäts med AAI och RSI har ett samband med barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder?
2. Hur samverkar mammas och pappas bidrag inom dessa variabler i effekten på barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder?

Metod

I denna studie undersöktes sambandet mellan mentaliseringsförmåga och samspel med föräldrarna under barndomen. Studien var en korrelationsdesign och det var samvariation mellan olika variabler i samspelet och mentalisering som eftersöktes. För att mäta mentaliseringsförmågan användes RF (Reflective Functioning) skalan ur AAI (Adult Attachment Interview). När det gäller samspelsvariabler mättes dessa dels med skalor ur AAI där kodaren uppskattade den troliga relationen till föräldrarna och dels med självskattningsformuläret RSI (Relational Support Inventory). Då det andra syftet med denna uppsats var att undersöka hur relationerna till föräldrarna samverkar i sin påverkan på mentaliseringsförmåga behandlades relationen till mamma respektive pappa separat.

Deltagare

I insamlingen av data till studien deltog flera intervjuare och varje person fick i uppdrag att rekrytera deltagare. Deltagarna rekryterades bland vänner, bekanta och andra personliga kontakter samt genom att kontakta studenter på universitetet. Endast sparsam information gavs kring studien och alla som tillfrågades fick muntligen veta att det handlade om en intervju om barndomen samt ett par frågeformulär och att det skulle komma att ta mellan en och två timmar. För att öka konfidentialiteten försågs varje intervju med ett nummer mellan ett och trettio som fördelades slumpvis mellan intervjuarna. Detta innebar att ingen visste vilka nummer de andra intervjuarna tilldelades.

Vid intervjutillfället fick alla intervjupersoner information om att det fanns möjlighet att välja att inte svara på enskilda frågor eller avbryta intervjun och denna information upprepades sedan skriftligt i form av ett samtyckesformulär. Sammanlagt deltog 25 intervjupersoner varav 13 var män och 12 var kvinnor. Av dessa var 6 yrkesarbetande, 17 studenter och 2 angav båda typerna av sysselsättning. Åldrarna sträckte sig från 19 till 56 år ($M=28,64$, $SD=10,83$) med ett typvärde på 22 och en median på 25.

Procedur

Denna uppsats delar sitt material från AAI med två andra uppsatser och detta innebar att sex studenter arbetade med insamlingen av material till denna studie. Alla sex studenter träffades flera gånger för att diskutera eventuella inklusions- och exklusionskriterier, samt vilken information som skulle ges till deltagarna. Dessa möten ägde rum både med och utan den gemensamma handledaren.

Tillsammans med handledaren gick alla studenterna gemensamt igenom intervjun och vad som var viktigt att tänka på generellt för hela intervjun, och för specifika frågor. Därefter fick de blivande intervjuarna öva på intervjun på egen hand. Från handledaren fick alla intervjuare både muntlig och skriftliga uppmaning att öva både på att bli intervjuad och att intervjua, samt att lära sig frågorna så bra som möjligt. Alla intervjuare uppmanades också att ställa frågorna så nära formuleringarna i intervjumallen som möjligt.

De sex intervjuarna enades om att ge så lite information som möjligt under rekrytering och innan intervjun genomförts. Den information som gavs var att det var en intervju som handlade om barndomen och att intervjupersonerna efteråt skulle få fylla i några frågeformulär. Som tack för detta skulle var och en få en biobiljett. Detta var information som intervjuarna enades om att ge muntligt och det är därför troligt att den information intervjupersonerna fått varierat något.

Intervjuerna genomfördes i lokaler på universitetet och varje intervjuare ansvarade för att utföra och därefter transkribera fem intervjuer, samt dela ut och samla in frågeformulär för alla tre uppsatser. Intervjupersonen fick återigen information om att intervjun skulle komma att handla om barndomen samt att en del frågor kan uppfattas som jobbiga, men att de flesta också brukar tycka att det är en givande upplevelse. Intervjuarna berättade också att intervjupersonen inte behövde svara på alla frågor, samt att det gick bra att avbryta intervjun om så önskades. Tydlig information gavs kring konfidentialitet gentemot de andra intervjuarna samt kring det inspelade och utskrivna materialet. Endast intervjuaren hade tillgång till det inspelade materialet samt kopplingen mellan nummer och namn på sina intervjupersoner. I det utskrivna materialet, som sparats av handledare Hans Bengtsson för framtida forskning, finns endast ett nummer, kön och ålder och alla namn och ortsnamn är borttagna. Slutligen fick intervjupersonen fylla i ett samtyckesformulär. Efter avslutad

intervju delades formulären ut och när allt material var insamlat svarade intervjuaren på frågor och berättade mer om själva studien utifrån önskemål och intresse från intervjupersonen. Den utlovade biobiljetten delades ut i samband med intervjun eller vid ett senare tillfälle. Intervjuerna transkriberades fortlöpande efter en bestämd mall och lämnades till den utbildade AAI kodaren Hans Bengtsson, tillika handledare, för kodning.

Instrument

AAI – Adult Attachment Interview

AAI är en semistrukturerad intervju som skapades av George, Kaplan och Main (1985) under tidigt 1980-tal för att klassificera anknytningsmönstret hos vuxna. Intervjun undersöker mentala representationer av barndomsupplevelser (Hesse, 1999). Den teoretiska grunden är Bowlbys antagande om att människor utvecklar inre arbetsmodeller och att dessa från början är relaterade till specifika individer, men sedan generaliseras. Main, Kaplan och George (1985) kopplar de inre arbetsmodellerna till anknytningen genom att dessa modeller har till uppgift att organisera information som är relevant för anknytningen.

För att kunna koda intervjun är det viktigt att den spelas in och transkriberas exakt. Materialet kodas av en auktoriserad bedömare som granskar intervjun utifrån ett antal olika skalor. Kodaren gör en bedömning av de erfarenheter som intervjupersonen har haft och strävar efter att skapa sig en uppfattning om hur uppväxtmiljön har sett ut. Därefter används skalor för att avgör vilket sinnestillstånd (state of mind) som den intervjuade har kring sina erfarenheter. Anknytningsintervjun klassificerar den intervjuade i fyra huvudkategorier som med empiri och teori har kunnat kopplas till anknytningsmönster hos barn. Sambandet mellan föräldrarnas anknytning och deras barns anknytning har studerats i metaanalyser och van IJzendoorn (1995) fann att dessa överensstämde till 75 % gällande trygg/otrygg anknytning.

AAI har i flera studier granskats beträffande reliabilitet och validitet. I en studie från 2010 drar Ravitz et al. (2010) slutsatsen att AAI fortfarande är ett etablerat instrument med goda psykometriska egenskaper gällande validitet och reliabilitet. Bakermans-Kranenburg och van IJzendoorn (1993) har visat att både test-retest reliabiliteten och interbedömarreliabiliteten är relativt hög. Andra undersökningar visar på liknande resultat med en interbedömarreliabilitet på 0.80, och test-retest-reliabilitet på 0.75-0.90 (Hesse, 2008). Studier har vidare gjorts som visar att klassificeringarna i AAI är oberoende av minnen icke relaterade till anknytning, önskan om social anpassning samt begåvningsnivå, och visar således på en god diskriminerande validitet (Bakermans-Kranenburg & van IJzendoorn, 1993; Manassis et al., 2001). Resultaten från intervjun kan inte heller tillskrivas några intervjuareffekter (Ravitz et al., 2010).

Den troliga relationen - specifika skalor. Som en del i kodarens arbete med att försöka uppskatta den troliga relationen till anknytningspersonerna under barndomen används skalor för föräldrarnas beteende (Ravitz et al., 2010).

Tabell 1

Skalor för att bedömma den troliga relationen till föräldrarna

Skala	Beskrivning
Kärleksfullhet (Loving) /Icke kärleksfullhet	Kärleksfullt vs icke kärleksfullt föräldraskap i barndomen
Avvisande (Rejecting)	Motstånd mot och/eller ansträngningar för att minska barnets uttryck för anknytning
Involverande (Involving) /Rollomvändning	Föräldern försöker få barnets uppmärksamhet och involvera barnet och/eller söker omvårdnad från barnet
Tryck mot prestation (Pressure to achieve)	Press mot prestation under barndomen
Neglekt (Neglect)	Neglekt, att på ett aktivt sätt välja bort att intressera sig för och/eller spendera tid med barnet.

Skalorna är kontinuerliga med nio poäng som önskar fånga handlingar från föräldern mot barnet. Vidare skall dessa handlingar stödjas med exempel under intervjun och inte sammanblandas med den intervjuades upplevelse av att föräldern i fråga var kärleksfull. Detta innebär att kodaren kan poängsätta relationen mellan barnet och föräldern på ett helt annat sätt än vad den intervjuade själv skulle göra. Så kan exempelvis bli fallet när endast positiva adjektiv väljs för att beskriva relationen men sedan ges inga exempel som stödjer att relationen skulle ha varit på det viset. Ingen förälder förväntas vara perfekt utan en förälder som inte fanns där för sitt barn under en tid efter exempelvis en svår förlust kan få höga poäng på skalan. På liknade sätt behöver kärleksfullheten finnas med och en förälder som såg till att barnet hade det bra fysiskt, ekonomiskt och praktiskt, men som inte var känslomässigt närvarande, kan få låga poäng på skalan. Fem på skalan anses vara tillräckligt kärleksfullt beteende för att barnet skall bli tryggt (Hesse, 2008). Bengtsson och Psouni (2008) hittar i sin studie starka samband mellan barns och förälders uppfattning kring den vårdande relationen och detta tyder på en valid skala som mäter den troliga relationen mellan förälder och barn. AAI som instrument är också välbeprövat och anses ha goda psykometriska egenskaper (Ravitz et al., 2010).

RF- skalan. Som beskrivits tidigare i denna uppsats har Fonagy et al (1998) operationaliserat mentalisering genom reflektivförmåga (Reflektive Functioning), för att med hjälp av forskning kunna studera mentalisering. Kodningen för RF- skalan i AAI tar ställning till intervjupersonens förmåga att, på ett rimligt sätt, tolka både sitt eget och andras beteenden mot bakgrund av mentala tillstånd. Att kunna göra dessa tolkningar anses grunda sig i en medvetenhet om att erfarenheter skapar mentala tillstånd och att dessa i sin tur gör att människor väljer att handla på olika sätt (Fonagy, 2004). Detta stämmer väl överens med Fonagy et al.'s (2007) definition av mentalisering som en fantasifull, förmedveten process där mänskligt beteende uppfattas och tolkas mot bakgrund av mentala tillstånd.

När intervjun koder tas också ställning till om intervjupersonen är medveten om att denna gissar, vilket stämmer överens med den sista delen av definitionen som påpekar att det är nödvändigt att veta att vi inte kan veta för att ha en god mentaliseringsförmåga (Fonagy et al., 2007). Detta tolkande är ingenting som intervjupersonen förväntas göra på ett medvetet, explicit eller teoretiskt plan utan visar sig i sättet som personen berättar om händelser i barndomen. RF använder en kontinuerlig skala från 1- bisarr till 9- full reflektiv förmåga (Fonagy et al., 1998). En etta på skalan innebär att personen inte upplever och uppmärksammar mentala tillstånd, varken hos sig själv eller hos andra. Beskrivningar av händelser hänvisar bara till rena handlingar. En person med en 3:a på RF-skalan kännetecknas av en begränsad förmåga till att uppmärksamma mentala tillstånd och en bristande insikt i funktionen hos mentala tillstånd. Detta är den vanligaste poängen i en klinisk population. I normal populationen ligger den genomsnittliga poängen på en femma och detta indikerar en grundläggande reflektiv förmåga, samt en förståelse för mentala tillstånd och hur dessa påverkar beteende. Poäng över fem tyder på en, med poängen ökande, sofistikerad förståelse för hur mentala tillstånd fungerar och hur dessa påverkar beteende (Allen et al., 2006). Ett starkt samband har hittats mellan föräldrarnas RF och barnets anknytning i studier ($r=,51$ för mamma och $r=,36$ för pappa), men senare studier har också visat ett direkt samband mellan mentaliseringsförmågan hos förälder och barn (Fonagy et al., 1998).

Gällande korrelationer med demografiska data har endast låga korrelationer hittats gällande pappans utbildningsnivå och språkliga förmåga. För att mäta diskriminerings validitet ställdes RF skalan mot Epsteins skala för beteende, Eyssencks personlighetsformulär och Langners mått på självkänsla och inga signifikanta samband hittades (Fonagy et al., 1998).

RSI – Relational Support Inventory

RSI är ett frågeformulär som i originalversionen består av 27 frågor. Dessa frågor skapar fyra bipolära dimensioner av uppfattat relationellt stöd, plus en femte dimension som skall fånga den

generella kvalitén på relationen (van Lieshout et al., 1999). Frågorna är baserade på skaparnas teoretiska modell för relationellt stöd (van Aken et al., 1999).

Tabell 2

Skalorna i RSI och deras koppling till den teoretiska modellen. Baserat på Van Lieshout et al. (1999) & Scholte et al. (2001).

	Skala		Dimension i teoretisk modell
1	Kvalitet på information motsatt undanhållande av information	ex: ”Min mamma förklarade varför hon inte ville att jag skulle göra någonting”	Kognition
2	Respekt för autonomi motsatt gränssättande	ex: ”Min pappa inspirerade/uppmuntrade mig att prova nya saker och nya sätt att vara”	Beteende
3	Värme motsatt fientlighet i emotionellt utbyte	ex: ”Min mamma visade att hon älskade mig”	Upplevelse av affekt
4	Sammanfallande mål motsatt motsatta mål	ex: ”Min pappa accepterade mitt sätt att leva (mina hobbies, värderingar, vanor)”	Målorientering
5	Acceptans av person	ex: ”Jag kunde lita på min mamma”	Relationen generellt

Den sista skalan, acceptans, mäts av tre frågor medan övriga skalor mäts av sex frågor vardera. Tre av frågorna representerar den ena polen (exempelvis värme) och de tre andra mäter den andra polen (exempelvis fientlighet); något som alltså inte gäller för acceptans där frågorna endast mäter den positiva polen. Deltagarna ombeds skatta på en femgradig skala i hur stor utsträckning varje påstående stämmer överens med relationen till den/de personer som formuläret gäller. En 5:a innebär ”stämmer väldigt väl”, en 3:a ”stämmer ibland/stämmer ibland inte” och en 1:a står för ”stämmer inte alls”.

För denna studie översattes frågeformuläret från sitt holländska original och frågorna formulerades för mamma respektive pappa. Formuleringarna och instruktionerna översattes och söktes efterlikna originalet i så stor utsträckning som möjligt. Personer i omgivningen ombads läsa igenom frågorna och små ändringar gjordes för att öka begripligheten. I denna studie användes frågorna retrospektivt och fick därför formen av ex *”Min mamma visade att hon älskade mig”*. Dessa frågor blandades sedan enligt ABBA modellen (Pappa, mamma, mamma, pappa, mamma,

pappa, pappa, mamma och så vidare). Skalorna i RSI visade i denna studie reliabilitet i överensstämmelse med tidigare studier (personlig korrespondens med Scholte, 26-01-2011) och hade alpha värden mellan ,580 och ,736 för mamma och mellan ,705 och ,827 för pappa.

Statistisk bearbetning

Studiens data bearbetades med SPSS 16.0 för Windows. Genom funktionen deskriptiv statistik undersöktes variablernas medelvärde och fördelning. Därefter beräknades korrelationer (Pearsons) mellan de variabler som ingick i studien. Vidare genomfördes linjära regressionsanalyser för att besvara frågan om relationen mellan mammas och pappas bidrag. Modellerna som skapades innebar att den ena förälderns förklarande varians undersöktes i första steget, och den andra föräldern lades till i det andra. Detta gav möjlighet att titta på additiva effekter.

Resultat

Tabell 3 redovisar antal, medelvärde, standardavvikelse, min och max för ålder, mentalisering samt samtliga samspelsvariabler för AAI och RSI. Att notera är att medelvärdet för ålder som låg på 28,64 vilket kan anses vara något missvisande då samplet bestod av flertalet yngre personer och enstaka äldre. Analys av typvärde och median visade värden på 22 respektive 25. Medelvärdet för mentalisering låg något under det medelvärde på 5 som normalt brukar uppvisas i en ickeklinisk population. Vidare visade analysen att medelvärden för samtliga samspelsvariabler i RSI på en eventuell takeffekt då värdena låg högt, mellan 3,49 och 4,60, med standardavvikelser med värden under 1. En kontroll av detta genom scatterplot bekräftade en eventuell takeffekt.

Som framgår av det redovisade N-talet i tabell 3 genomförde alla deltagare intervjun och svarade på alla frågor, men några skalor gick inte att poängsätta för alla deltagare på grund av för sparsam information i intervjun. För mamma föll tre personer bort på skalan Tryck mot Prestation och en person på skalan Neglekt. För pappa föll fyra deltagare bort för skalan Avvisande, och 1 deltagare för skalan Tryck mot Prestation. Ett RSI formulär föll bort då baksidan inte var ifylld och personen inte gick att kontakta efteråt.

Tabell 3

Deskriptiv statistik

Testvariabel	N	M	SD	Min	Max
Ålder	25	28,64	10,83	19,00	56,00
Mentalisering	25	4,04	2,19	1,00	8,00
Samspelsvariabler AAI					
M Kärleksfullhet	25	4,76	1,40	2,50	7,00
M Avvisande	25	2,82	2,22	1,00	7,50
M Involverande	25	2,23	1,20	1,00	4,00
M Tryck mot prestation	22	1,86	1,42	1,00	5,00
M Neglekt	24	2,13	1,70	1,00	6,00
P Kärleksfullhet	25	4,46	1,66	1,50	7,50
P Avvisande	21	3,14	2,28	1,00	8,00
P Involverande	25	1,94	1,29	1,00	5,00
P Tryck mot prestation	24	1,94	1,35	1,00	5,00
P Neglekt	25	2,98	2,15	1,00	7,00
Samspelsvariabler RSI					
M Kvalitet på information	24	4,07	0,64	2,33	5,00
M Respekt för autonomi	24	3,72	0,63	1,83	5,00
M Värme	24	4,60	0,50	2,67	5,00
M Sammanfallande mål	24	4,01	0,66	2,83	5,00
M Acceptans	24	3,64	0,26	3,33	4,67
P Kvalitet på information	24	3,77	0,69	2,67	5,00
P Respekt för autonomi	24	3,55	0,91	1,50	4,83
P Värme	24	4,22	0,81	2,50	5,00
P Sammanfallande mål	24	3,78	0,93	1,50	5,00
P Acceptans	24	3,49	0,41	2,67	4,67

Not. Skalorna Mentalisering, Kärleksfullhet, Avvisande, Involverande, Tryck mot prestation och Neglekt går från 1-9 medan Kvalitet på information, Respekt för autonomi, Värme och Sammanfallande mål går från 1-5. M= mamma och P= pappa.

För att undersöka sambandet mellan samspelsvariabler och mentaliseringsförmåga korrelerades mentaliseringspoäng med samspelsvariabler för relationen till mamma respektive pappa i AAI och RSI. Alla resultat som redovisas i texten är signifikanta om inte annat anges.

Tabell 4

Korrelationer mellan Mentalisering och variabler i samspelet med mamma mätt med skalor ur AAI.

	Mentalisering	Kärleksfullhet	Avvisande	Involverande	Tryck mot prestation	Neglekt
Mentalisering	1	,867**	-,682**	-,029	,073	-,588**
Kärleksfullhet	-	1	-,844**	-,040	,232	-,648**
Avvisande	-	-	1	-,124	-,284	,716**
Involverande	-	-	-	1	-,137	,138
Tryck mot prestation	-	-	-	-	1	-,334
Neglekt	-	-	-	-	-	1

** .p<0,01. * .p<0,05.

Som framgår av Tabell 4 hittades flera signifikanta samband mellan mentaliseringsförmåga och samspelsvariabler för mamma mätt genom AAI. I relation till mamma hittades ett starkt positivt samband mellan Mentalisering och Kärleksfullhet, och ett starkt negativt samband hittades mellan Mentalisering och Avvisande samt Mentalisering och Neglekt. Skalan Kärleksfullhet korrelerade starkt negativt både med skalan Avvisande och skalan Neglekt. Även mellan Avvisande och Neglekt fanns ett starkt men positivt samband.

Tabell 5

Korrelationer mellan Mentalisering och variabler i samspelet med pappa mätt med skalor ur AAI.

	Mentalisering	Kärleksfullhet	Avvisande	Involverande	Tryck mot prestation	Neglekt
Mentalisering	1	,557**	-,571**	,001	-,267	-,287
Kärleksfullhet	-	1	-,770**	-,397*	,015	-,867**
Avvisande	-	-	1	-,131	-,168	,630**
Involverande	-	-	-	1	-,001	-,402*
Tryck mot prestation	-	-	-	-	1	-,148
Neglekt						1

** .p<0,01. * .p<0,05.

Resultaten i tabell 5 visar att även för pappa hittades signifikanta samband mellan mentaliseringsförmåga och samspelsvariabler för pappa mätt genom AAI. Ett starkt positivt samband mellan Mentalisering och Kärleksfullhet hittades samt ett starkt negativt samband mellan Mentalisering och Avvisande.

Skalan Kärleksfullhet hade ett starkt negativt samband med skalan Avvisande, ett moderat negativt samband med skalan Involverande, samt ett starkt samband med skalan Neglekt. Avvisande visade på en stark positiv korrelation till Neglekt. Även ett moderat negativt samband mellan skalorna Involverande och Neglekt visade sig.

Tabell 6

Korrelationer mellan Mentalisering och variabler i samspelet med mamma mätt med RSI.

	Mentalisering	Kvalitet på information	Respekt för autonomi	Värme	Sammanfallande mål	Acceptans
Mentalisering	1	,353 (p=,091)	,031	,187	,044	,323 (p=,124)
Kvalitet på information	-	1	,384	,769**	,078	-,046
Respekt för autonomi	-	-	1	,537**	,161	,098
Värme	-	-	-	1	-,008	,040
Sammanfallande mål	-	-	-	-	1	,243
Acceptans						1

** .p<0,01. * .p<0,05.

Som framkommer av analysen som redovisas i tabell 6 hittades inga signifikanta samband mellan samspeletsvariablerna i RSI och Mentalisering. Vad som dock framkom ur analysen var en moderat tendens till samband mellan Mentalisering och Kvalitet på information samt en moderat tendens mellan Mentalisering och Acceptans.

Mellan skalorna hittades två signifikanta positiva samband. Skalan Värme korrelerade starkt positivt till Kvalitet på information samt Respekt för autonomi.

Tabell 7

Korrelationer mellan mentalisering och variabler i samspelet med pappa mätt med RSI.

	Mentalisering	Kvalitet på information	Respekt för autonomi	Värme	Sammanfallande mål	Acceptans
Mentalisering	1	,061	,093	,128	,124	,220
Kvalitet på information	-	1	,517**	,855**	,456*	,346
Respekt för autonomi	-	-	1	,626**	,585**	,222
Värme	-	-	-	1	,603**	,465*
Sammanfallande mål	-	-	-	-	1	,507*
Acceptans						1

** .p<0,01. * .p<0,05.

Resultaten av analysen för pappa redovisas i tabell 7 och där syns att inga signifikanta samband mellan Mentalisering och samspeletsvariabler mätt med RSI hittades. Hos pappa fanns ej heller de tendenser mellan Mentalisering och RSIs samspeletsvariabler som hittades för mamma.

Mellan variabler i RSI hittades dock flertalet korrelationer: Kvalitet på info och Respekt för autonomi uppvisade ett starkt samband, Kvalitet på information och Värme: ett starkt samband, Kvalitet på information och Sammanfallande mål: ett moderat samband, Respekt för autonomi och

Värme: ett starkt samband, Respekt för autonomi och Sammanfallande mål: ett starkt samband, Värme och Sammanfallande mål: ett starkt samband, Värme och Acceptans: ett moderat samband samt Sammanfallande mål och acceptans: ett starkt samband.

För att besvara forskningsfråga två ”Hur samverkar mammas och pappas bidrag inom dessa variabler i effekten på barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder?”, genomfördes slutligen regressionsanalyser på de samspelsvariabler i AAI som visat sig ha samband med Mentalisering. För att kunna se mammas och pappas individuella bidrag men även på eventuella interaktionseffekter dem emellan genomfördes analyser där mammas varians lades till först för att sen adderas av pappas och vice versa. Tabell 8-11 redovisar dessa resultat.

Tabell 8

Prediktion för Mentalisering med Kärleksfullhet Mamma (Modell 1) och med Kärleksfullhet Mamma samt Kärleksfullhet Pappa (Modell 2)

Modell	R Square	R Square Change	Sig. F Change
1	,751**	,751**	,000
2	,754	,003	,611

** .p<0,01. * .p<0,05.

Som syns i tabell 8 visade analysen att skalan Kärleksfullhet för mamma hade en signifikant hög förklarande varians i förhållande till Mentalisering och skalan Kärleksfullhet för pappa visade på en knapp additativ effekt som dock ej kunde uteslutas bero på slumpen. Resultaten visade härmed att skalan Kärleksfullhet för mamma var starkt prediktiv för Mentalisering men att pappans bidrag när det adderas till mammans inte kunde sägas tillföra något extra.

Tabell 9

Prediktion för Mentalisering med Kärleksfullhet Pappa (Modell 1) och med Kärleksfullhet Pappa samt Kärleksfullhet Mamma (Modell 2)

Modell	R Square	R Square Change	Sig. F Change
1	,311**	,311**	,004
2	,754**	,443**	,000

** .p<0,01. * .p<0,05.

Resultaten i Tabell 9 visar att skalan Kärleksfullhet för pappa hade en signifikant måttlig förklarande varians i förhållande till Mentalisering och att skalan Kärleksfullhet för mamma hade en liten additativ effekt som är signifikant. Resultaten tydde härmed på att Kärleksfullhet hos pappa i sig var prediktiv för Mentalisering när den inte adderades till mammas utan stod för sig själv men att den inte tillförde något extra om Kärleksfullhet även gavs från mamma. Vidare visade resultaten att mammas Kärleksfullhet hade en additativ effekt på pappas Kärleksfullhet och att de tillsammans hade större förklarande varians än om pappan stod själv (Tabell 9).

Tabell 10

Prediktion för Mentalisering med Avvisande Mamma (Modell 1) och Avvisande Mamma samt Avvisande Pappa (Modell 2)

Modell	R Square	R Square Change	Sig. F Change
1	,436**	,436**	,001
2	,485	,049	,208

** .p<0,01. * .p<0,05.

Tabell 10 visar att skalan Avvisande för mamma visade på en signifikant måttlig förklarande varians i förhållande till Mentalisering och liktydligt med skalan Kärleksfullhet visade skalan Avvisande för pappa på en knapp additativ effekt som dock ej kunde uteslutas bero på slumpen. Att utröna av följande resultat var att Avvisande för mamma kunde anses vara prediktiv för Mentalisering men att Avvisande för pappa inte kunde anses tillföra något mer.

Tabell 11

Prediktion för Mentalisering med Avvisande Pappa (Modell 1) och Avvisande Pappa samt Avvisande Mamma

Modell	R Square	R Square Change	Sig. F Change
1	,326**	,326**	,007
2	,485*	,160*	,030

** .p<0,01. * .p<0,05.

Resultaten i tabell 11 visar att skalan Avvisande för pappa visade på en signifikant måttlig förklarande varians i förhållande till Mentalisering och kunde därmed sägas vara prediktiv för Mentalisering. Skalan Avvisande för mamma visade på en signifikant men knapp additativ effekt när mammas Avvisande tillfördes pappas Avvisande. Sammanfattningsvis tydde resultaten på att både mamma och pappas Avvisande var prediktiv för Mentalisering när de mättes var för sig men att det endast var mammas Avvisande som hade en additativ effekt när de mättes tillsammans.

Diskussion

Syftet med denna uppsats var att undersöka ett eventuellt samband mellan mentaliseringsförmåga och variabler i samspelet mellan förälder och barn, samt hur mammas och pappas bidrag inom dessa variabler samverkar i effekten på barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder. Till att börja med diskuteras resultaten och innebörden i de variabler som uppvisar ett samband utifrån teorin, och därefter följer en genomgång av metodens styrkor och svagheter. Instrumentet RSI diskuteras i ett eget stycke då instrumentet är omarbetat och används i ett nytt sammanhang. Avslutningsvis lämnas slutsatser och förslag till framtida forskning.

Resultatdiskussion

Vilka variabler i samspelet mellan barn och föräldrar har ett samband med barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder?

Resultatet visar på ett starkt samband mellan mentaliseringsförmåga i vuxen ålder och skalan Kärleksfullhet i AAI för både mamma och pappa. Då det kan anses vara belagt genom tidigare forskning att relationen till föräldrarna har en inverkan på mentaliseringsförmåga (Fonagy et al., 2007; Hughes et al., 2005) kan detta resultat anses styrka vikten av ett kärleksfullt föräldraskap för utvecklandet av en god mentaliseringsförmåga. Ett kärleksfullt föräldraskap kan kopplas ihop med begreppet affektspeglning där föräldern genom speglning lär barnet att känslor är något som kan delas med andra (Fonagy et al., 2002; Fonagy et al., 2007; Rydén & Wallroth, 2008). Detta att uppmärksamma och dela känslor anses i teorin ha betydelse för utvecklingen av mentaliseringsförmåga och resultatet i denna studie tycks stödja detta. Det tycks troligt att detta kräver det som beskrivs som parental mind-mindedness, det vill säga att föräldern refererar till och pratar med sitt barn som en individ med mentala tillstånd (Sharp & Fonagy, 2008; Fonagy et al., 1991); något som kan tänkas kräva att föräldrarnas egen mentaliseringsförmåga är tillräckligt god.

Även skalan Avvisande ur AAI uppvisar ett starkt negativt samband med mentaliseringsförmåga vilket gäller för både mamma och pappa. Mer Avvisande från föräldrarna i barndomen tycks alltså vara kopplat till en lägre mentaliseringsförmåga hos barnet i vuxen ålder. Skalan fångar föräldrarnas motstånd mot barnets försök till anknytning och kanske är det inte förvånande att ett starkt negativt samband mellan pappa och skalorna Kärleksfullhet samt Avvisande visar sig. Det bör rimligen vara svårt för samma person att både utöva ett kärleksfullt föräldraskap och i stor utsträckning avvisa barnets försök till anknytning. Detta med att anknytningsrelationen i sig är viktig för barnets möjligheter att utveckla mentalisering går i linje med resultat från tidigare studier (Fonagy et al., 2007; Fonagy et al., 1997).

Gällande mamma hittas också ett starkt negativt samband mellan skalan Neglekt i AAI och barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder. Neglekt innebär att på ett aktivt sätt välja bort att intressera sig för och/eller spendera tid med barnet. Medelvärdena för mamma och pappa rörande Neglekt tyder på att mamma och pappa troligen uppvisar Neglekt i samma utsträckning men då det endast är mamma som får en negativ inverkan på barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder tycks det som att relationen till mamma är mer betydelsefull. Det kan alltså tänkas att mamma och pappa i handling uppvisar lika mycket Neglekt gentemot barnet men att barnet i större utsträckning påverkas av Neglekt från mamma. Ett möjligt sätt att förstå detta resultat är utifrån vem som spenderar mest tid med barnet och kan tänkas bli den primära anknytningspersonen (Havnesköld & Risholm Mothander, 2009). I de intervjuer som författarna till denna uppsats tagit del av tycker sig

författarna kunna se att den överhängande delen av intervjupersonerna spenderade mer tid med sin mamma än sin pappa under sin uppväxt. Att det är vanligare att mamman spenderar mer tid med barnet det första åren syns även i statistik från försäkringskassa som visar att pappor under 2009 tog ut 22,3 % av föräldradagarna. Statistik från tidigare år visar på större skillnader mellan föräldrarna och dessa siffror bör därför inte vara överdrivna i förhållande till urvalet i denna studie (Försäkringskassan, 2011). Mot bakgrund av teorin kring mentalisering kan den av föräldrarna som är hemma mest tänkas förstå och tolka barnets signaler bättre och därmed ägna sig åt spegling och parental mind-mindedness i större utsträckning. Detta kan vidare tänkas få följden att barnet också i första hand kan förväntas vända sig till den föräldern, även när den andra är närvarande. Effekten skulle då bli kumulativ och den som bäst känner barnet får också fler tillfällen att utveckla sin förmåga till affektspegling och parental mind-mindedness. En möjlig tolkning är alltså att resultatet skulle kunna spegla vikten av att spendera tid med sitt barn för att få en nära relation än att mammor är viktigare än pappor. Att tiden är viktig för att skapa en nära relation till sitt barn styrks av den kvalitativa studie gjord av Patkai (2008) som visade att kvantitetstid var viktigare än kvalitetstid och att när båda föräldrarna varit hemma mycket med sina barn upplevde sig papporna vara lika betydelsefulla som mammorna. Således kan tänkas att mammor och pappor med största sannolikhet har samma möjligheter att bli en betydelsefull anknytningsperson om de spenderar likartat med tid tillsammans med barnet (Havnesköld & Risholm Mothander, 2009). Att resultatet för pappa inte blir signifikant skulle även kunna bero på studiens låga N-tal.

Att Neglekt har ett negativt samband med mentaliseringsförmåga ter sig inte förvånande då ett sådant beteende från föräldern bör utveckla ett otryggt anknytningsmönster och det är möjligt att tänka sig att detta beteende aktiverar anknytningsystemet hos barnet och därmed deaktiverar mentaliseringsförmågan (Bartels & Zeki, 2000; 2004). Om detta sker under lång tid skapas inte en miljö inom vilken mentaliseringsförmågan har möjlighet att utvecklas och detta kan tänkas hålla kvar barnet i den teleologiska hållningen där möjligheten att förstå att den andra har tankar, känslor och intentioner uteblir (Bartels & Zeki, 2000; 2004). Barnet behöver också ett samspel som är präglad av mentalisering för att få en förståelse för att dess egna tankar och känslor kan påverka andra och därmed bli en medveten social varelse (Bateman & Fonagy, 2004).

För RSI hittas inga signifikanta samband, men väl två tendenser för mamma. Ett måttligt samband påvisas mellan skalan Kvalitet på information för mamma och barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder. Sambandet kan inte uteslutas bero på slumpen men att signifikans uteblir skulle även kunna bero på studiens låga N-tal. När det gäller själva skalan kan det anses vara intressant att skaparna av RSI kopplar denna skala till den kognitiva dimensionen av sin modell. Samtidigt är frågorna formulerade på ett sådant sätt att de kan tyckas fånga en större del av mentaliseringsbegreppet. Exempelvis lyder en fråga ”min mamma/pappa förklarade varför

han/hon inte ville att jag skulle göra någonting”. Denna formulering kan tyckas fånga ett samtal om föräldrarnas tankar, känslor och intentioner och därför även fånga den affektiva dimensionen av mentaliseringsbegreppet. Genom att föräldern explicit förklarar sina tankar, känslor och intentioner kan detta tänkas kräva en tillräckligt god mentaliseringsförmåga av föräldern och därmed kan det återigen tolkas som att föräldrarnas mentaliseringsförmåga är viktig för barnets. På samma sätt som tidigare så skulle en del av förklaringen till varför samma tendens inte hittas för pappa kunna ligga i att han i denna studie tycks ha spenderat mindre tid med barnet. Det tycks troligt att den som spenderar mest tid med barnet också är den som tar fler samtal av den typen som efterfrågas i ovanstående item. En måttlig, men icke signifikant, korrelation hittas också mellan skalan Acceptans för mamma ($r=,323$, $p=,124$) och mentaliseringsförmåga hos barnet i vuxen ålder. Denna skala skall karaktärisera relationen generellt (Scholte et al., 2010) men frågorna tycks vara kopplade till trygghet/otrygghet med formuleringar som ”litar på” och ”känner mig sviken eller lurad”. Ett barn som inte kan lita på sin förälder kommer enligt teorin att aktivera sitt anknytningsmönster, och som beskrivits tidigare hindrar detta mentalisering (Bartels & Zeki, 2000; 2004). Mot bakgrund av teorin tycks därför kopplingen mellan skalan Acceptans och mentaliseringsförmåga trolig och det faktum att studien haft få deltagare kan vara orsaken till att sambandet inte blev signifikant.

Hur samverkar mammas och pappas bidrag inom dessa variabler i effekten på barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder?

För att försöka besvara den andra frågeställningen utfördes regressionsanalyser på de variabler som för båda föräldrarna visat sig ha ett signifikant samband med mentaliseringsförmåga. I den statistiska bearbetningen söktes efter komplementära bidrag (van Aken et al., 1999) i effekten på mentaliseringsförmåga, dvs. de individuella bidragen och hur de adderas till varandra.

Resultaten för skalan Kärleksfullhet visar att mamma ensam är starkt prediktiv ($R^2=,751$) för barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder. Även pappa predicerar ($R^2=,311$) mentaliseringsförmåga själv, men inte lika starkt som mamma. När sedan mammas och pappas bidrag på Kärleksfullhet skalan läggs ihop adderar inte pappa något till mammas bidrag i effekten på mentalisering. Däremot adderar mamma till pappas bidrag då hennes effekt läggs in efter pappas i modellen (R^2 Change=,443). Relationen mellan mamman och barnet tycks väga tyngst i denna studie och om mamma uppvisar Kärleksfullhet tillför pappa inget ytterligare. Detta resultat kan förstås utifrån samma resonemang som redan förts kring tidens betydelse för en nära relation. Den förälder som spenderar mest tid med barnet kan vara den som kommer att påverka barnets utveckling av mentaliseringsförmåga i störst utsträckning. Vidare är det intressant att reflektera över de olika föräldraroller som kan finnas och eventuellt fanns i vårt samhälle. Under intervjuerna tycktes det som att mamman i stor utsträckning var den som stått för trygghet och att hon var den

som personen känt sig närmast under barndomen. Ofta beskrevs mamma som den intervjupersonen vände sig till om det var något speciellt, medan pappa mer verkade beskrivas i termer av den roliga och den man skrattade och lekte med. Enligt teorin så har leken betydelse för mentaliseringsförmågans utveckling och säkerligen är det så. I denna studie kan dock resultaten tolkas som att leken inte är lika betydelsebärande som direkta samtal om mentala tillstånd eller affektspeglning. Det hade varit av intresse att undersöka detta vidare och se om detta mer speglar den hypotes om tid som författarna till denna studie nu sätter upp eller om det är så att vissa aspekter och aktiviteter i samspelet är viktigare än andra.

Resultaten av regressionsanalysen för skalan Avvisande uppvisar ett mönster som i mycket liknar skalan Kärleksfullhet. Mamma bidrar ensam med en måttlig prediktion ($R^2=,436$) på barnets mentaliseringsförmågan i vuxen ålder, och samma resultat visas för pappa ($R^2=,326$). Även här är det bara mamma som uppvisar en signifikant additiv effekt (R^2 Change= $,160$) till pappas bidrag och även detta resultat kan förstås utifrån samma resonemang som för skalan Kärleksfullhet gällande vem som spenderar mest tid med barnet. Intressant här är också att mammas resultat på Avvisande inte predicerar barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder lika starkt som mammas resultat på skalan Kärleksfullhet. Det tycks alltså som att det är viktigare att få kärlek än att inte bli avvisad för att utveckla en mentaliseringsförmåga. Då skalorna Kärleksfullhet och Avvisande korrelerar negativt med varandra innebär det att en förälder som är mer kärleksfull generellt också är mindre avvisande. I den mån Kärleksfullhet och Avvisande ingår i samma relation kan det även tänkas att ett barn som har en relation till sina föräldrar som präglas av att samtal om mentala tillstånd bättre kan förstå ett avvisande från föräldrarnas sida.

Sammantaget kan en möjlig tolkning mot bakgrund av teori, statistik och studiens resultat vara att mammas och pappas bidrag i effekten på barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder egentligen kan handla om hur mycket tid som spenderas med barnet. Den tid som spenderas med barnet tycks vara en variabel som är viktig för barnets utveckling av mentaliseringsförmåga och är en variabel som i större utsträckning bör tas i beaktande i forskning. Vidare bör dagens föräldraroller och deras koppling till barnens mentaliseringsförmåga undersökas i större utsträckning då resultaten i denna studie tyder på att olika föräldraroller skulle kunna kopplas ihop med utvecklandet av mentalisering hos barnet. Intressant här hade varit att närmare studera de olika typer av föräldraskap som finns i olika kulturer och se om detta har någon koppling till barnens mentaliseringsförmåga.

Metoddiskussion

Studiens validitet

Följande studie har försökt att fastställa samband mellan vilka variabler i samspelet mellan förälder och barn som har ett samband med barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder samt hur mammas och pappas bidrag inom dessa variabler samverkar i effekten på barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder. Inga samband hittades mellan skalorna i RSI samt ett par av skalorna AAI med mentalisering. Att detta samband inte hittades kan spegla att inget reellt samband finns men även att det skulle kunna finnas ett samband som denna studie inte klarat av att fastlägga. Om så är fallet skulle grunden till detta kunna ligga i det låga N-tal som studien innehöll där endast 24 personer hade skattat RSI, och 25 personer genomgått AAI. Ett större N-tal hade gett studien en högre statistisk power, och därmed hitta fler samband och få de tendenser som hittas mellan RSI och Mentalisering att bli signifikanta.

För att försöka få en god statistisk validitet kontrollerades för kolinjaritet och normalfördelning av data, de förutsättningar som krävs för att göra de statistiska beräkningar studien innehåller. Vidare räknades reliabilitet genom Cronbach's alpha fram på RSIs alla skalor, vilket visade moderat till hög homogenitet. Studien visar här på, en inom området godkänd reliabilitet, och överensstämmer med de reliabilitetssiffror på ,64 till ,80 för pappa och .58 till .65 för mamma (personlig korrespondens med Scholte, 26-01-2011) som hittas på 3361 ungdomar i en tidigare studie (Scholte et al., 2001). I en nyare studie av reliabiliteten kring AAI gjord 2010 visade analysen att AAI kan anses som ett reliabelt mått med god test, re-test och interbedömmarrelabilitet (Ravitz et al., 2010), något som styrks av tidigare forskning på samma instrument (Bakermans-Kranenburg & van Ijzendoorn, 1993) AAI får därför ses som ett reliabelt mått och de beräkningar som gjorts i följande studie likaså.

Mentaliseringsbegreppet är ett vitt begrepp och det finns idag flera olika sätt att definiera mentalisering, något som gör det svårt att operationalisera och forska på begreppet. I denna studie valdes den definition som Fonagy och kollegor förespråkar då den dels ligger till grund för skattningen av mentalisering, det vill säga Reflektiv Funktion, i AAI, samt att Fonagys begrepp kring mentalisering inrymmer både känslomässiga och kognitiva aspekter. Mentaliseringsbegreppet i sig har således vissa svagheter rörande begreppsvaliditet men genom att använda ett instrument som är direkt kopplat till en definition har denna studie försökt att så långt som möjligt maximera den varians som delas mellan begreppet och måttet.

Idag är forskningen kring mentaliseringsförmågans utveckling starkt centrerad till det som sker i anknytningsrelationerna och denna studies värde ligger bland annat i att söka sig utanför dessa ramar. Att ytterligare aspekter i samspelet mellan förälder och barn har betydelse för mentaliseringsförmågan är något som även Fonagy et al. (1998) menar och forskning behövs på

området. Denna studie valde att undersöka eventuella samspelsvariabler mätt genom AAI och RSI men författarna tänker sig inte att dessa två instrument täcker in alla de samspelsvariabler som finns mellan förälder och barn. Istället sågs dessa två instrument som bra utgångspunkter för att hitta vilka samspelsvariabler i anknytningen som spelar roll, men även för att leta efter ytterligare relaterade variabler. Dessutom hade de två instrumenten två olika sätt att operationalisera samspel, det vill säga genom intervju och självskattning, något som gör det lättare att täcka in begreppet på ett bredare sätt.

Ett problem med följande studie är att de mått som används mäter den troliga relationen mellan förälder och barn under barndomen och är på så sätt retrospektiv. Genom att det har gått tid mellan att samspelet har skett och att personen i fråga återgett det, dels genom intervju och självskattning, går det inte utesluta att en rad konfoundings finns. Som beskrivit innan i teori kommer de inre mentala representationerna vi har att ändras genom nya interaktioner och möten med människor (Broberg et al, 1996) och det finns således risk att de bilder vi har av samspelet med våra föräldrar kommer ändras med åren. Med andra ord kan testpersonernas minnen ha ändrats och det samspel som de återgett kan ha blivit präglad av nya erfarenheter.

Reaktivitet till testsituationen är något som kan påverka resultaten och det kan i denna studie tänkas att testpersonernas svar i AAI och skattningar av RSI kan ha blivit påverkade av den långa tid som framförallt intervjun tog. I många fall tar AAI en och en halv timme, men i vissa fall kan denna ta uppemot två. Att under 1,5 till 2 timmar sitta och redogöra för minnen kan tänkas vara uttröttande för intervjupersonen, särskilt om det varit en emotionellt påfrestande intervju. Vid genomgång av skattningar i RSI såg det ut att finnas en tendens till att skatta samma på mamma och pappa, framförallt för de yngre testpersonerna, och det går att ställa sig frågan om testpersonerna helt enkelt var så uttröttade efter en lång intervju att de inte orkade fundera över skillnader mellan föräldrarna. Vidare administrerades två andra frågeformulär samtidigt som RSI, något som också kan ha varit uttröttande och motivationssänkande hos testpersonen. Att fundera på hade varit om det hade varit fördelaktigt att administrera självskattningsformulären innan AAI, för att på så sätt komma undan de eventuella effekter som intervjun haft på självskattningarna. Detta är något som inte rekommenderas i AAI manualen då intervjun helst ska ”övertaska det omedvetna”, och ett skattande av tidiga relationer innan intervjun riskerar att underminera denna effekt (Broberg et al., 1996). I detta fall är ett sådant förfarande dock att ifrågasätta och kanske hade skattningarna på RSI blivit mer valida om de administrerats innan intervjun.

Ytterligare en faktor som kan komma att påverka studiens validitet är hur urvalet av testdeltagare gått till. I denna studie är urvalet ett bekvämlighetsurval och deltagarna är inte representativa för någon väldefinierad större population. Kärnfamiljen är exempelvis inte den allena rådande familjekonstellationen och urvalet är därmed inte representativt för hela populationen.

Deltagarna valdes ut så att en jämn fördelning skulle finnas mellan män och kvinnor samt att samplet skulle innehålla personer i olika åldrar. En överrepresentation av testdeltagarna är studenter och trots att det så långt som möjligt försöktes skapas spridning i ålder innehöll samplet fler personer i yngre ålder än äldre.

Efter analys visar resultaten på ett relativt representativt stickprov jämfört med tidigare mätningar, trots bekvämlighetsurval och ett litet stickprov. Analysen visar på medelvärdet 4,04 för mentalisering vilket kan sägas ligga mellan en klinisk population med medelvärdet på 3 och en ickeklinisk population med medelvärdet på 5 (Allen et al., 2006). Vidare visar normalfördelningen på AAI state på en fördelning som normalt brukar finnas i befolkningen gällande anknytning (van IJzendoorn & Kroonenberg, 1988). Sammantaget kan därför stickprovet vara representativt för normalpopulationen trots brister i hur samplet valdes ut, men försiktighet bör råda när det gäller att generalisera resultaten utanför stickprovets ram.

RSI

För att bredda förståelsen för vad det är i samspelet mellan förälder och barn som samvarierar med mentalisering valde denna studie att använda sig av instrumentet RSI. RSI är ett instrument som tidigare använts inom det sociologiska fältet och då främst för att titta på det sociala stöd som ungdomar får från föräldrar, syskon och vänner. Att använda sig av ett instrument som utformats för självskattning hos ungdomar i nutid kan te sig problematiskt då denna studie retrospektivt ville titta tillbaka på det troliga samspelet mellan en förälder och barn. Då det idag finns begränsat med självskattningsformulär som skattar samspelsvariabler med föräldrar i dåtid sågs dock RSI som ett lämpligt instrument att anpassa. Detta främst då skalorna i RSI har visat sig vara reliabla i tidigare mätningar (Scholte et al., 2001) och utgjorde ett bra komplement till AAI genom att sträcka sig förbi 12 års ålder fram till 15 års ålder.

Att använda sig av självskattning för med sig många problematiska aspekter som kan ha påverkat de resultat som skattningen i denna studie gav. Som beskrivits tidigare distribuerades RSI efter en mycket lång och krävande intervju och det kan tänkas att vissa av de individer som genomgått intervjun försattes i ett något nedsatt stämningsläge. Detta kan tänkas främst gällde de personer som kanske inte haft det samspel med sina föräldrar som de själv önskat och där viss sorg fanns kvar. Att sedan fylla i ett självskattningsformulär där ytterligare fokus läggs på hur samspelet såg ut kan tänkas ha utlöst en rad reaktioner hos skattaren, reaktioner som kan ha påverkat skattningen. Om personen upplevt intervjun som känslomässigt ansträngande skulle en naturlig reaktion på detta kunna vara att genom skattningen försöka neutralisera det som framkommit under intervjun genom att skatta samspelet som mer stöttande än vad det kanske i själva verket var. I intervjusituationen kunde detta märkas i att vissa personer som berättat om tunga upplevelser när

intervjun var slut kunde säga att relationen till föräldrarna egentligen var bättre än vad som framkommit i intervjun. Kanske kan det hos dessa personer funnits en vilja att neutralisera intervjun genom att skatta RSI på ett mer fördelaktigt sätt. Om så är fallet kan tänkas att de negativa korrelationerna mellan mentalisering och socialt stöd kom att påverkas. Att så eventuellt skulle kunna vara fallet styrks av det faktum att intervjupersonerna tenderade att skatta högt på RSI och höga positiva medelvärden erhöles. Att fundera på är också om det kan vara så att ett sänkt stämningsläge kan ha gjort att personerna skattade väldigt likt även på de olika skalorna och att detta kan vara varit grunden till att skalorna i RSI korrelerar så starkt med varandra. Vid en första anblick kan dessa starka korrelationer skalorna emellan tyda på att de olika skalorna egentligen mäter väldigt lika aspekter i samspelet men utifrån ett resonemang kring ett eventuellt sänkt stämningsläge så kan förklaringen möjligtvis vara en annan.

Det har i forskningen visat sig vara vanligt att uppfattat likartat stöd från nära relationer (Scholte et al., 2001) och detta tycks bekräftas i denna studie. Det skulle kunna bero på det som beskrivs som ”perciever effekt” och mer bero på den uppfattning som personen har om det stöd som mottagits än de interaktioner som verkligen skedde. Detta skulle även mot bakgrund av teorin om anknytningshierarkin (Broberg et al., 2008) kunna tolkas som att de mentala representationerna av mamma och pappa har gått i hop till en modell och att skattningen snarare representerar den gemensamma modellen av föräldrarelationer. Detta liknar det som av Branje et al., (2002) beskrivs som en familjeeffekt, det vill säga den gemensamma bilden av familjen som helhet.

Vidare skapar självskattning i förhållande till det studien vill undersöka vissa problem då mentaliseringsförmåga är något som till viss del krävs för att göra dessa skattningar. Bristande mentaliseringsförmåga gör det svårt för personen att förstå och sätta sig in i sina egna känslor och mentala tillstånd samtidigt som den troligtvis har svårigheter att göra detsamma kring dess förälder. Det är därför svårt att utröna om skattningarna för dessa personer präglas av hur samspelet verkligen såg ut eller om skattningarna är påverkade av personens bristande mentaliseringsförmåga.

Hos personer som i AAI skattas som ”dismissive” finns det ofta tendenser att idealisera sina föräldrar trots att intervjun visar på ett uppenbart bristfälligt föräldraskap (Hesse, 1999). Hesse (1999) menar att dessa personer har behov av att behålla sina föräldrar som goda objekt, då ett erkännande av exempelvis Neglekt skulle vara allför smärtsamt. I intervjusituationen var detta ibland tydligt då föräldrar kunde omnämnas som väldigt goda föräldrar trots att de situationer som återgavs tydligt speglade något annat. Att tänkas är att dessa personer möjligtvis har en förvrängd syn på hur samspelet med föräldrarna har sett ut och att deras skattningar i RSI speglar dessa förvrängningar.

När materialet för RSI studerades närmare gick det att få en uppfattning om att personer i tjuugoårsåldern i större utsträckning hade en perseverande svarstil jämfört med personer som var

äldre. Kanske kan detta bero på att personer i tjugoårsåldern är mitt inne i sitt identitetsskapande och att de genom att identifiera sig själva också har ett behov av att skilja sig från andra. Kanske är det så att personer i denna ålder förhåller sig till sina föräldrar som en enhet, föräldraenheten, och att de ännu inte kommit att reflektera över hur föräldrarna skiljer sig från varandra. Att tänkas är att personer som har blivit lite äldre och skaffat sig tydlig egen identitet åter kommer att reflektera över vilka deras föräldrar är och de samspel de haft med varandra då de själva kanske blir föräldrar eller går djupare in i kärleksrelationer. Om så är fallet ligger detta också i linje med teorin kring inre arbetsmodeller där våra modeller av våra föräldrar kommer att förändras beroende på de nya interaktioner vi har med vänner och partners.

Något som noterades i analysen av RSI är den takeffekt som verkar prägla resultaten. Medelvärden för de olika skalorna ligger högt, mellan 3,49 och 4,60, och en scatterplot bekräftar en eventuell takeffekt. Då skalan är begränsad, med värden från 1-5, jämfört med 1-9 för AAI, så är det att undra om spridningen hade blivit större om skalan också utökats. En större spridning hade gjort att det hade varit lättare att se eventuella skillnader i skattningar mellan personer med låg eller hög mentaliseringsförmåga och kanske hade detta gjort att den statistiska validiteten ökat och ett eventuellt samband mellan variabler i RSI och mentalisering lättare hade kunnat hittas.

Sammanfattningsvis är RSI ett instrument som håller relativt god reliabilitet mätt med Cronbach's alpha, detta både för ovanstående studie och tidigare studier som gjorts med detta mått (Personlig korrespondens med Scholte, 26-01-2011). RSI innehåller något få item för varje delskala, sex för alla delskalor utom acceptans som innehåller tre, och trots detta visar måttet upp en reliabilitet som håller. RSI är ett mått som fungerar då det mäter ungdomars upplevelse av det sociala stödet i nutid men ett användande där samspel mäts retrospektivt för med sig många variabler som kan hota mätinstrumentets validitet.

Etik

Då anknytningsintervjun ibland kan vara emotionellt krävande för intervjupersonerna informerades dessa om att de när som helst kunde avbryta intervjun samt att de kunde neka till att svara på frågor om de upplevdes som för känsliga. Vidare informerades intervjupersonerna om att de var välkomna att kontakta intervjuarna efter intervjun om det var så att de hade svårt för att släppa det som framkommit i intervjun eller om de hade några frågor. För att behandla intervjupersonerna med största respekt gjordes intervjuerna blinda för intervjuarna sinsemellan genom att intervjupersonerna blev tilldelade nummer som bara den intervjuaren som genomfört intervjun hade tillgång till.

Då AAI vill ”övertaska det omedvetna” ska intervjupersonen få så lite information innan kring vad intervjun kommer att handla om som möjligt och intervjupersonerna gavs informationen att intervjun skulle handla om barndomen och relationen till föräldrarna. Enligt manualen för AAI är detta en nödvändighet och intervjuns validitet riskeras om detta inte hålls (Broberg et al., 1996). Att begränsad information getts innan intervjun kan ifrågasättas men kan tänkas kompenseras av att personerna när som helst fick avbryta samt att de fick information innan intervjun att den för vissa kunde upplevas som tung.

Ytterligare en etisk aspekt värd att ta upp är att intervjupersonerna efter intervjun lämnades ensamma för att fylla i frågeformulär och kanske hade det även ur denna aspekt varit bättre att låta personerna göra självskattningarna innan intervjun påbörjades. Syftet med att lämna intervjupersonerna då de gjorde självskattningen var att de skulle känna sig fria att svara sanningsenligt på formulären och det faktum att AAI ägnar den sista tiden i intervjun åt att låta intervjupersonen få fokus framåt och gå bort från de frågor som handlar om relationen till föräldrarna gör att detta förfarande borde anses försvarbart.

Framtida forskning

Som beskrivits tidigare råder det idag inte konsensus kring vad mentalisering egentligen är och det finns begränsat med instrument för att operationalisera begreppet på ett bra sätt. För att kunna mäta mentalisering på ett mer adekvat sätt kan frågan ställas om det hade varit fördelaktigt att dela upp mentaliseringsbegreppet i till exempel affektiva och kognitiva aspekter då det eventuellt hade tätt sig lättare att hitta mätinstrument som kom att mäta den specifika aspekten av begreppet. Som visas i denna studie är AAI en krävande intervju och kanske hade en uppdelning av olika aspekter gjort att mätmetoderna blivit enklare att genomföra samtidigt som det krävde mindre av den person som testas. Genom att dela upp begreppet och konstruera mätmetoder som mäter en specifik aspekt av mentalisering hade det kanske även visat sig lättare att hitta vilka variabler i samspelet som är korrelerade med en specifik aspekt av mentalisering. Idag går denna information förlorad i operationaliseringen och det blir därför svårt att anpassa interventioner så att de på bästa sätt kan influera utvecklingen av mentaliseringsförmåga. Vidare saknas det mätinstrument som för olika åldrar kan mäta mentalisering på ett adekvat sätt och nya mätinstrument behövs tas fram.

Då det i denna studie framkom att vissa samspelsvariabler är korrelerade till mentalisering hade det legat i forskningens intresse att undersöka dessa vidare. Intressant hade varit att gå in i intervjuer gjorda med AAI för att se på hur interaktionerna konkret har sett ut mellan barn och förälder. Att använda sig av mer kvalitativ forskning inom området hade gynnat förståelsen för mentalisering och dess framväxt och kanske hade denna typ av forskning kunnat hitta fler

samspelevariabler som sedan hade kunnat forskas på kvantitativt. Att detta behov finns är tydligt då det idag finns lite kunskap kring vilka samspelevariabler mellan föräldrar och barn, utöver de som finns i anknytningsteorin, som är korrelerade med mentalisering.

Slutligen hade det varit av intresse att vidare undersöka pappas bidrag i prediceringen av mentalisering. Idag ser det ofta ut så att mamman spenderar mer tid med barnet under uppväxten och studiens resultat tyder på att mamma till större del skulle kunna komma att prägla de inre arbetsmodeller som barnet får. Följande studie tänker sig dock inte att det är den specifika relationen till mamman som bör ses som prediktiv utan att detta främst gäller för den som kommer att bli den primära vårdgivaren. Den hypotes som uppkommer är att hade pappan varit den som spenderat mest tid med barnet hade samspelet med honom förmodligen varit det som starkast kom att predicera mentalisering hos barnet. Då lite forskning gjorts kring huruvida pappan har samma prediktiva effekt på mentalisering som mamma, hade han varit den som spenderat mest tid med barnet, så är denna typ av forskning önskvärd. Förslagsvis skulle detta kunna uppnås genom att titta på andra familjekonstellationer än kärnfamiljen.

Det faktum att pappan spenderar mindre tid med barnet kan tänkas spegla en bild av föräldraroller idag där det fortfarande tycks finnas en syn på mamma som den primära anknytningspersonen (Patkai, 2008). Bengtsson och Psounis artikel rörande representationer av moderskap (2008) visar att den bild som innehas kring moderskapet inte bara överförs från generation till generation utan troligen påverkas av de bilder som finns i samhället. Hur dessa föreställningar i praktiken påverkar vilka roller föräldrar tar gentemot sina barn skulle därför vara av intresse att undersöka närmare.

Sammanfattande slutsatser

Syftet med följande uppsats var att undersöka vilka variabler i samspelet mellan barn och föräldrar som har ett samband med barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder samt hur mammas och pappas bidrag inom dessa variabler samverkar i effekten på denna mentaliseringsförmåga. I resultatet framkom ett starkt samband mellan mentaliseringsförmåga i vuxen ålder och skalan Kärleksfullhet i AAI för både mamma och pappa och genom bakgrund av tidigare forskning kan detta resultat anses styrka vikten av ett kärleksfullt föräldraskap för utvecklandet av en god mentaliseringsförmåga. Vidare hittades ett starkt negativt samband mellan skalan Avvisande i AAI och mentaliseringsförmåga för både mamma och pappa vilket tyder på att ett avvisande från föräldrarna i barndomen tycks vara kopplat till en lägre mentaliseringsförmåga hos barnet i vuxen ålder. Gällande mamma hittades även ett starkt negativt samband mellan skalan Neglekting i AAI och barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder. Känslomässig otillgänglighet från mamma trots

hennes fysiska närvaro verkar därmed vara negativt kopplat till utvecklingen av mentalisering hos barnet och att pappa inte uppvisar samma resultat tänker sig författarna till denna studie kan bero på att pappa ofta inte spenderar lika mycket tid med barnet, och därmed inte i samma utsträckning som mamma kan uppvisa en känslomässig otillgänglighet.

Mellan mentalisering och instrumentet RSI hittas inga signifikanta samband, men väl två tendenser för mamma. Ett måttligt men icke signifikant samband påvisades mellan skalorna Kvalitet på information och mentalisering samt Acceptans och mentalisering. Att signifikanser uteblev skulle kunna bero på studiens låga N-tal eller att sambanden som framkommit i studien helt enkelt berodde på slumpen. Att inga övriga samband hittades kan bero på att relationellt stöd från föräldrar inte har betydelse för barnets utveckling av mentaliseringsförmåga, att studien innehöll för få deltagare, eller att RSI för med sig metodologiska begränsningar som kom att påverka resultaten. RSI som är ett självskattningsformulär blir problematiskt att använda då en låg mentaliseringsförmåga kan göra det svårt att svara på frågorna på ett rättvisande sätt. Vidare distribuerades RSI efter en lång och ofta krävande anknytningsintervju vilket kan ha gjort deltagarna omotiverade att engagera sig i skattningen samtidigt som att deras skattningar kanske påverkats av det emotionella stämningläge som intervjun försatt dem i. Resultaten visade även på en takeffekt och skalans begränsning kan ha gjort att spridningen blev låg.

Regressionsanalyser visade att mammas Kärleksfullhet var starkt prediktiv för barnets mentaliseringsförmåga i vuxen ålder och att även pappas Kärleksfullhet predicerade mentaliseringsförmåga, dock inte lika starkt som mamma. Vidare var mammas Kärleksfullhet additiv i effekten på mentalisering när det lades till pappas Kärleksfullhet; en effekt som inte erhöles då pappas Kärleksfullhet lades till mammas. Resultaten av regressionsanalysen för skalan Avvisande uppvisade ett mönster som i mycket liknade skalan Kärleksfullhet och både mammas och pappas Avvisande var var för sig måttligt prediktiv för mentalisering. Även här var det bara mamma som uppvisade en signifikant additiv effekt till pappas bidrag och inte tvärtom. Resultaten visar på att relationen till mamma verkar väga tyngst i denna studie, ett resultat som kan tänkas bero på att mamma generellt spenderar mer tid med barnet, och därmed kommer att påverka barnet mer. Möjligen speglar resultatet alltså snarare vikten av att spendera tid med sitt barn för att få en nära relation än att mammor är viktigare än pappor. Mammor och pappor har med största sannolikhet samma möjligheter att skapa nära band med sina barn. Sammantaget ger resultatet av studien hypotesen att den tid som spenderas med barnet kan vara en variabel som är viktig för barnets utveckling av mentaliseringsförmåga och är en variabel som i större utsträckning bör tas i beaktande i forskning. Vidare behöver forskning på föräldraroller och deras koppling till mentalisering undersökas ytterligare. Då det idag finns begränsat med forskning rörande vilka samspelevariabler mellan vårdgivare och barn, utanför dem i anknytningsrelationen, som är

kopplade till mentalisering hade det legat i forskningens intresse att genom kvalitativa studier försöka hitta nya variabler.

Referenser

- Allen, J. G., Fonagy, P., & Bateman, A. W. (2008). *Mentalizing in clinical practice*. Washington DC: American Psychiatric Publishing.
- Bakermans-Kranenburg, M. J., & van Ijzendoorn, M. H. (1993). A psychometric study of the Adult Attachment Interview: Reliability and discriminant validity. *Developmental psychology*, 29 (5), 870-879.
- Baltes, P. B. (1987). Theoretical propositions of life-span developmental psychology: on the dynamics between growth and decline. *Developmental Psychology*, 23 (5), 611-626.
- Bartels, A., & Zeki, S. (2000). The neural basis of romantic love. *Neuroreport*, 11, 3829–3834.
- Bartels, A., & Zeki, S. (2004). The neural correlates of maternal and romantic love. *Neuroimage*, 21, 1155– 1166.
- Bateman, A., & Fonagy, P. (2004). *Psychotherapy for borderline personality disorder: Mentalization-based treatment*. Oxford: Oxford University Press.
- Bateman, A., & Fonagy, P. (2008). Comorbid antisocial and borderline personality disorders: mentalization-based treatment. *Journal of Clinical Psychology*, 64(2), 181-194.
- Bateman, A., & Fonagy, P. (2008). Mentalization-Based Treatment for BPD. *Social Work in Mental Health*, 6 (1-2), 187-201.
- Bengtsson, H., & Psouni, E. (2008). Mothers representations of caregiving and their adult children's representations of attachment: Intergenerational concordance and relations to beliefs about mothering. *Scandinavian Journal of Psychology*, 49 (3), 247-257.
- Bowlby, J. (2005). *A secure base: Clinical applications of attachment theory*. London: Routledge.
- Branje S. J. T., van Aken M. G. A, & van Lieshout C. F. M. (2002) Relational support and person characteristics in adolescence. *Journal of family psychology*, 22 (6), 819-833.
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T., & Risholm Mothander, P. (2006) *Anknytningsteori: Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Falköping: Natur och Kultur
- Broberg, A., Ivarsson, T., & Hinde, M. (1996). *Anknytningsintervjun: en metod för att studera vuxnas mentala representationer av sina barndomserfarenheter*. Göteborg: Psykologiska Institutionen, Göteborgs universitet.
- Choi-Kain, L. W., & Gunderson, J. G. (2008). Mentalization: Ontogeny, assessment, and application in the treatment of borderline personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 165 (9), 1127-1135.
- Cole, D. A., & Jordan, A. E. (1989). Assessment of cohesion and adaptability in component family dyads: A question of convergent and discriminant validity. *Journal of Counseling Psychology* 36 (4), 456–463.

- Comte-Gervais, I., Giron, A., Soares-Bouchard, I. & Poussin, G. (2008). Assessment of social intelligence in children with specific language impairment. *L'Évolution Psychiatrique* 73 (2), 353-366
- Cook, W. L. (2000). Understanding attachment security in family context. *Journal of Personality and Social Psychology* 78 (2), 285– 294.
- Cook, W. L., & Kenny, D. A. (2006). Examining the Validity of Self-Report Assessments of Family Functioning: A Question of the Level of Analysis. *Journal of family psychology* 20 (2), 209-216.
- Fertuck, E. A., Jekal, A., Song, I., Wyman, B., Morris, M. C., Wilson, S. T., Brodsky, B. S., & Stanley, B. (2009). Enhanced 'Reading the Mind in the Eyes' in borderline personality disorder compared to healthy controls. *Psychological Medicine* 39 (12), 1979-1988.
- Fisher-Kern, M., Schuster, P., Kapusta, N. D., Tmej, A., Buchheim, A., Rentrop, M., Buchheim, P., Hörz, S., Doering, S., Taubner, S., & Fonagy, P. (2010). The relationship between personality organization, reflective functioning, and psychiatric classification in borderline personality disorder. *Psychoanalytic Psychology*, 27(4), 395
- Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E., & Target, M. (2002). *Affect regulation, mentalization, and the development of the self*. New York: Other Press.
- Fonagy, P., Gergely, G., & Target, M. (2007). The parent-infant dyad and the construction of the subject of self. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(3/4), 288-328.
- Fonagy, P., & Luyten, P. (2009). A developmental, mentalization-based approach to the understanding and treatment of borderline personality disorder. *Development and psychopathology*, 21, 1355-1381.
- Fonagy, P., Luyten, P., & Strathearn, L. (2011) Borderline personality disorder, mentalization, and the neurobiology of attachment. *Infant Mental Health Journal*, 32(1) 47-69
- Fonagy, P., Steele, H., Steele, M., & Holder, J. (1997). Attachment and theory of mind: Overlapping constructs? *Association for Child Psychology and Psychiatry Occasional Papers*, 14, 31–40.
- Fonagy, P., Target, M, Steele, H., & Steele, M. (1998). *Reflective-functioning manual, version 5, for application to adult attachment interviews*. London: University College London
- Försäkringskassan (2011). Hämtad 2011-04-22 från:
http://www.forsakringskassan.se/press/statistik_och_analys/barn_och_familj/foraldrapenning
- Gregory, R. P., Sarason, B. R., & Sarason, I. G. (1992). General and specific support expectations and stress as predictors of perceived supportiveness: An experimental study. *Journal of Personality and Social Psychological Association* 63 (2), 297-307

- Harris, P. L., de Rosnay, M., & Pons, F. (2005). Language and children's understanding of mental states. *Current Directions in Psychological Science*, 14(2), 69- 74.
- Hartup, W. W. (1999). Review of: R. A. Hinde, Relationships: a dialectical perspective. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 40 (2), 307-308.
- Hesse, E. (2008). The Adult Attachment Interview. Historical and Current Perspectives. I J. Cassidy J., & Shaver, P. R. (red.), *Handbook of Attachment Theory, Research, and Clinical Applications* (s. 552-598). New York: Guilford Press.
- Hooker, C. I., Verosky, S. C., Germine, L. T., Knight, R. T., & D'Esposito, M. (2009). Neural activity during social signal perception correlates with self-reported empathy. *Brain Research*, 1308, 100-113.
- Hughes, C., Jaffee, S.R., Happe', F., Taylor, A., Caspi, A., & Moffitt, T.E. (2005). Origins of individual differences in theory of mind: From nature to nurture? *Child Development*, 76, 356-370.
- Ketelaars, M. P., van Weerdenburg, M., Verhoeven, L., Cuperus, J. M., & Jansonius, K. (2010). Dynamics of the theory of mind construct: A developmental perspective. *European Journal of Developmental Psychology*, 7(1), 85-103.
- Lieberman, M. D. (2000). Intuition: A social cognitive neuroscience approach. *Psychological bulletin*. 126 (1), 109-137.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood and adulthood: A move to the level of representation. I: I. Bretherton & E. Waters (red.), Growing points of attachment theory and research, s 66-104. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50 (1-2).
- Manassis, K., Owens, M., Adam, K. S., West, M., & Sheldon-Keller, A. E. (2001). Assessing attachment: convergent validity of the adult attachment interview and the parental bonding instrument. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 33(4), 559-567.
- Manders, W. A., Cook, W. L., Oud, J. H. L., Scholte, R. H. J., Janssens, J. M. A. M., & De Bruyn, E. E. J. (2007). Level Validity of Self-Report Whole-Family Measures. *Journal of family psychology*, 21 (4), 605 - 613.
- MBT Sverige (2011). Hämtad 2011-04-20 från: <http://www.mbtsverige.se>
- Meins, E., Fernyhough, C., Wainwright, R., Das Gupta, M., Fradley, E., & Tuckey, M. (2002). Maternal mind-mindedness and attachment security as predictors of theory of mind understanding. *Child Development*, 73, 1715-1726.
- Mentaliseringsbaserad Psykologi (2011). Hämtad 2011-04-20 från: <http://www.mentalisering.se>
- Mohaupt, H., Holgersen, H., Binder, P. E., & Høstmark Nielsen, G. (2006). Affect consciousness or mentalization? A comparison of two concepts with regard to affect

- development and affect regulation. *Scandinavian Journal of Psychology*, 47, 237-244.
- Moriguchi, Y., Ohnishi, T., Lane, R. D., Maeda, M., Mori, T., Nemoto, K. et al. (2006). Impaired self-awareness and theory of mind: An fMRI study of mentalizing in alexithymia. *NeuroImage*, 32(3), 1472-1482.
- Peterson, C.C. (2000). Kindred spirits – influences of siblings’ perspectives on theory of mind. *Cognitive Development*, 15, 435–445.
- Ravitz, P., Maundera, R., Huntera, J., Sthankiyaa, B. & Lanceea, W. (2010). Adult attachment measures: A 25-year review. *Journal of Psychosomatic Research*, 69 (4), 419-432.
- Ringel, S. (2009). Developing the Capacity for Reflective Function Through an Intersubjective Process. *Clinical social work journal* 39 (1), 61-67.
- Rydén, G., & Wallroth, P. (2008). *Mentalisering: Att leka med verkligheten*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Scholte, R. H., van Lieshout, C. F. M., & van Aken, M. A. G. (2001). Perceived Relational Support in Adolescence: Dimensions, Configurations, and Adolescent Adjustment. *Journal of Research on Adolescence* 11 (1), 71-94.
- Seiffge-Krenke, I., & Gelhaar, T. (2008). Does successful attainment of developmental tasks lead to happiness and success in later developmental tasks? A test of Havighurst’s (1948) theses. *Journal of Adolescence* 31 (1), 33-52.
- Sharp, C., & Fonagy, P. (2008). The Parents Capacity to Treat The Child as a Psychological Agent: Constructs, Measures and Implications for Developmental Psychopathology. *Social development*, 17 (3), 737-754.
- Slade, A. (2008). The Implications of Attachment Theory and Research for Adult Psychotherapy. Cassidy, J., Shaver, P. R. (red.), *Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications* (s. 762-782). New York: The Guilford Press.
- Taylor, E. L., Target, M., & Charman, T. (2008) Attachment in adults with high-functioning autism. *Attachment & Human Development* 10 (2), 143-163.
- van Aken, M. G. A., van Lieshout C. F. M., Scholte R. H. J., & Branje S. J. T. (1999). Relational support in families with adolescents. *Journal of Family Psychology*, 16 (3), 351-362.
- van IJzendoorn, M. (1995). Adult attachment representations, parental responsiveness, and infant attachment: A meta-analysis on the predictive validity of the Adult Attachment Interview. *Psychological bulletin*, 117 (3), 387-403.
- van IJzendoorn, M. H., & Kroonenberg, P. M. (1988). Cross-Cultural Patterns of Attachment: A Meta-Analysis of the Strange Situation. *Child Development* 59 (1), 147-156.

van Lieshout, C. F. M., Cillessen, A. H. N., & Haselager, G. J. T. (1999). Interpersonal support and individual development. In Relationships as Developmental Contexts. Collins, W. A. and Laursen, B. (Eds). *The 29th Minnesota Symposia on Child Psychology* (s. 37-60). New Jersey: Erlbaum.
